БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилеттинген.

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ
КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1959
АПРЕЛЬ
30
ЧЕТВЕРГ
№ 87 (4315)

Өртээ 20 коп.

Тайбың, улустарның национал хамаарышпас чоруу дээш, демократия болгаш социализм дээш демиселге ажылчын аңгының болгаш бүгү ажылчы чоннарның авангардызы — бүгү чурттарның коммунистиг болгаш ажылчын партияларынга чалбыыштыг байыр!

Коммунистиг болгаш ажылчын партияларның акы-дуңмалышкы бузулбас чаңгыс эви болгаш сырый каттыжыышкыны делгерезин!

(1959 чылдың Май 1-ге СЭКП ТК-ның Кыйгырыгларындан).

ШКОЛАЛАРНЫҢ ПАРТИЯ ОРГАНИЗАЦИЯЛАРЫ

«Партия болгаш совет организациялар болза, ортумак болгаш дээди школаларны эде тургузары-биле холбашкан бүгү хемчеглерни амыдыралга хажык чокка боттандырарын хандырар совет школа болза, өөредилгени бүдүрүлге-биле коммунистиг тургузуушкуннуң практиказы-биле сырый холбаштырбышаан, бүгү тала-биле эртемниг болгаш мерелдиг хамаатыларны, мергежилдиг ортумак болгаш дээди тускай эртемниглерни белеткээрин чедип алыр ужурлуг» — деп СЭКП-ниң XXI съездизиниң резолюциязында чугаалап турар. Съездиниң ол айтышкынын амыдыралга боттандырарынга биче эвес роль школаларда партия организацияларынга онаажыр.

Областың чамдык ортумак школаларында партия организациялары бо талазы-биле боттарының ажылын улам экижидип, башкылар коллективтерин сырый каттыштырып, тодаргай сорулгалыг, чүткүлдүг ажылдап турар апарганнар. Ындыгларның чижээнге Чадаананың № 1, Кызылдың № 7 болгаш өске-даа чамдык ортумак школаларда партия организацияларын киирип болур.

Ылаңгыя Чадаананың тыва ортумак школазында эш Сат Доржу секретарьлаан партия организациязы бодунуң ажылын өөредилгени амыдырал-биле сырый холбаштырарынче, школаның материалдыг базазын быжыглаарынче, өөредилгениң шынарын бедидеринче угландырган. Школаның амыдыралынга холбашкан чугула айтырыгларны партия хуралдарынга чогуур өйүнде шиитпирлээш, ооң түңнелдерин чедип ап турар. Чоокта чаа партия хуралынга коммунистер өөреникчилерниң бүдүрүлге практиказы болгаш чайгы үеде чорудар ажылдарының дугайын чугаалашкаш, чайгы үеде үш бригадаларны тургузарын шиитпирлээн. Өөреникчилер боттарының күжү-биле 25 хаваннарны, 300 бора тоолайларны, муң хире дагааларны өстүрерин шиитпирлээннер.

Бо школада өөредилге-кижизидилгелиг ажылдың шынары бедээн. Өөреникчилерни күш-ажылчы чаңчылдарга, билиглерге кижизидер ажылдар кичээлдерге-даа, класстан дашкаар-даа үелерде чоруттунуп турар. Химияның, физиканың, биологияның тускай кабинеттеринге школачылар практиканы болгаш лабораторлуг ажылдарны кылып турар, а биология база машина өөреникчилерге көргүзүг материалдары четчелеттинген. Өөредилге мастерскаязында 15—20 кижилер ажылдаар чазаныр болгаш демир-биле ажылдаар цехтерлиг. Ынчангаш школа бодунуң өөреникчилериниң чолаачыларлыг, бызаңчыларлыг, штукатура, печка кылыр кижилерлиг. Ындыг мурнакчы школаларның коллективтери боттарының ажылынга чедиишкиннерни партия организацияларының удуртулгазы-биле чедип ап, оларның хүн бүрүде деткимчезинге даянып турарлар.

Ооң-биле чергелештир областың чамдык школаларында партия организациялары, башкылар коллективтери улус өөредилгезиниң талазы-биле партияның салганы чаа сорулгалары-биле дүүштүр эде тургузар ажылды кончуг оожум чорудуп турарлар. Маңаа хамыктың мурнунда Тес-Хемниң Самагалдай ортумак, Берт-Даг чеди чыл школаларында партия организацияларын чижекке киирип болур.

Бо школаларда школачыларның күш-ажылчы кижизидилгези кошкак тургустунган, өөредилгениң шынары чавыс болгаш интернаттарның ишти хирлиг.

Берт-Даг школазында эш Ензак секретарьлаан партия организациязы идепкей чок ажылдап, хуралдарны эренгей эрттирип, башкылар коллективин сырый каттыштырып шыдаваан, ынчангаш ында чамдык башкылар хүн бүрүнүң болуушкуннарындан хожудап, тус черде колхозтуң амыдыралы-биле таныш эвес болуп турар. Ол школаның агитаторлап турар бир башкызы чоокта чаа СЭКП кежигүнүнге кандидаттап кирер деп тура «силерниң колхоз бир инектен чеже сүт саап алырыл?» деп айтырыгны безин харыылап шыдаваан. Бир-тээ мында чамдык башкылар ындыг турда, аваа уругларның күш-ажылчы кижизидилгезиниң дугайында кандыг чугаа турарыл, ынчаш. Моон чүгле ында партия организациязы эвес, СЭКП-ниң Тес-Хем райкому база чогуур түңнелди кылыр ужурлуг.

СЭКП-ниң чамдык райкомнары школаларда партия организацияларының ажылынче кошкак кичээнгей салып, школа дугайында айтырыгларны бюроларга ховар тургузуп турарын база чугаалаар херек. Ылаңгыя бо өөредилге чылында СЭКП Кызыл хооркомундан өске черлерге школаларның партия организацияларының секретарьларының семинарын колдуунда эрттирбээнин таарымчалыг деп санап болбас.

Чоокта чаа РСФСР-ниң Дээди Совединиң сессиязынга бистиң республикавыска улус өөредилгезиниң системазын эде тургузар талазы-биле хоойлуну хүлээп алган. Бо чыл болза, бүгү чурттаазы дег бистиң обласга школаларны эде тургузарының талазы-биле нарын болгаш улуг ажылдар чоруттунарының баштайгы чылы болур. Ынчангаш школаларда партия организацияларының бүгү ажыл-чорудулгазы олче угланган турар. Хамыктың мурнунда эде тургустунуп эгелээр школаларның материалдыг баазалары, оларның байдалы ону харыылап шыдаар бе дээрзин хынамчалыг көөр херек. Маңаа холбашкан айтырыгларны партияның ажык хуралдарынга чугаалашкаш, чогуур хемчеглерни амдыгааштан эгелеп ап, бо талазы-биле дирекция черлеринге болур-чогуур дузаны көргүзер ужурлуг.

Башкыларның билиг-мергежилин бедидери, оларның кижизидилгезиниң айтырыы—школаларда партия организацияларының кичээнгейиниң төвүнге турар. Ылаңгыя СЭКП-ниң XXI съездизиниң материалдарын ханызы-биле өөренирин база үлетпүрнүң болгаш көдээ ажыл-агыйның айтырыглары-биле башкы бүрүзүн чепсеглээриниң хемчеглерин алыр. Ол ышкаш олар школаларда комсомол, пионер организацияларының ажылын хүн-бүрү башкарып, өөредилге-кижизидилгелиг ажылды чорударынга оларны боттарының дайынчы дузалакчызы кылдыр тургузар хүлээлгелиг.

◆

РСФСР-ниң солуннар редакторларының чөвүлел хуралы

Областар, крайлар болгаш республикалар солуннарының редакторларының чөвүлел хуралы Москвага чаа болуп эрткен. СЭКП ТК-ның РСФСР талазы-биле пропаганда болгаш агитация килдизи ону чыылдырган.

«СЭКП-ниң XXI съездизиниң шиитпирлери болгаш парлалганың сорулгалары» деп илеткелди СЭКП ТК-ның РСФСР талазы-биле пропаганда болгаш агитация килдизиниң эргелекчизи эш В. П. Московский чөвүлел хуралга кылган.

Областар, крайлар болгаш республикалар солуннарының редакторларындан 23 кижи илеткел талазы-биле санал бергеннер. СЭКП-ниң XXI съездизиниң шиитпирлерин болгаш чеди чыл планының сорулгаларын тайылбырлаар талазы-биле черчерниң парлалгазы улуг ажылды калбартканын болгаш чеди чылдың онаалгаларын хуусаа бетинде күүседири дээш массаларның чарыжының дайынчы организакчы болуп турарын санал бергеннер демдеглээннер. Автор актив-биле, көдээ болгаш ажылчын корреспондентилер-биле ажылды солуннар дыка экижиткен. Активтиң дузазы-биле хөй-хөй солуннарның редакциялары үлетпүр бүдүрүлгелериниң, колхозтарның болгаш совхозтарның коллективтериниң алган социалистиг хүлээлгелериниң күүселдезин хынаар талазы-биле, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидериниң курлавырларын дилеп тывар, часкы тарылгага белеткелди хынаар талазы-биле ажылчын болгаш көдээ корреспондентилерниң массалыг рейдилерин организастаан.

Санал берген редакторлар ажылының дуржулгазын солчуп, чеди чыл планын хуусаа бетинде күүседир дээш бүгү улустуң демиселинге черчерниң солуннарының ролюн бедидеринче угланган хөй-хөй саналдарны киргеннер.

РСФСР-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң чеди чыл планының дугайында дыңнадыгны редакторларга РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы, РСФСР-ниң Күрпланының Даргазы эш В. Н. Новиков кылып берген.

СЭКП ТК-ның Президиумунуң кежигүнү, ТК-ның секретары эш Е. А. Фурцева база СЭКП ТК-ның Президиумунуң кежигүнүнге кандидат, ТК-ның секретары эш П. Н. Поспелов чөвүлел хуралдың ажылынга киришкен болгаш эш Поспелов чөвүлел хуралга чүве чугаалаан.

Совет кижилер Май 1-ни чаа-чаа чедиишкиннер-биле уткуп турар

* *

ХООРАЙ ЧААГАЙЖЫДЫЛГАЗЫНДА

Кызыл хоорайның өөредилге, бүдүрүлге болгаш албан черлериниң коллективтери болгаш чурттакчы чоннары төрээн хоорайның чаагайжыдылга тудуунда улуг ажылдарны бүдүрүп, эң ылаңгыя ногаанчыдылга талазы-биле сөөлгү чылдарда эээш эвес ажылды кылган.

Эрткен неделяның субботадан эгелеп чамдык коллективтер ыяш олуртулгазын массалыы-биле чорудуп, бар үнүштерниң ажаалдазын эгелээн. Облкүүскомнуң иштики херектер эргелелиниң коллективи Комсомольская кудумчунуң Улуг-Хем эриинде ужунда сесерликте элээн үнүштерни олурткан болгаш сесерликтиң девискээрин аштап, суггарылганы чоруткан.

Күрүнениң айыыл чок чорууну Тыва область комитединиң коллективи ногаанчыдылга ажылын чыл-чылда эки чорудуп, тарып олурткан үнүштерниң ажаалдазынче кичээнгей салгаш, хөй ыяшты өстүрүп үндүрген. Коллектив эрткен субботада бодунуң девискээринге болгаш Чүлдүм кудумчунуң Улуг-Хем эриинде ужунда сесерликке ыяштарны немей олурткаш, девискээрин аштап арыглаан. Чаа олурткан ыяштарны суггарган. № 3 школаның өөреникчилери башкыларының удуртулгазы-биле шеф организастааш, хоорай садының девискээрин аштап арыглааннар.

Кызыл горпозунуң коллективи чамдык магазиннерниң болгаш столоваяларның девискээрин. эң ылаңгыя үнүш олурткан черлерни аштап сескелээш, ыяш олуртулгазын чоруткан. Акы-дуңма хөөрүнүң ногаанчыдылгазын чорудуп турар совпартшколаның коллективи хар эрий бээри билек хөөрнүң девискээрин арыглааш, кургай берген ыяштарны кезип аштааш, дыка хөй үнүштерни немей олурткан болгаш херимин септеп кылган. Ам чечектер тарыыр черлерни белеткеп турар.

Колхозтуң хүндүлел самбыразында

Чоокта чаа Өвүр районнуң «Торгалыг» колхозунуң баштаар чери колхоз бүдүрүлгезиниң аңгы-аңгы адырларында ажылдап турарларның түңнелин үндүрүп, оларның эки-эки көргүзүглерлиин колхозтуң хүндүлел самбыразында киирген. Мурнакчыларның хөй кезии-ле мал ажылдакчылары болган.

Ылаңгыя төрээн 491 хойнуң чаш төлүн бүрүн алган кадарчылар Доржу, Маадыр-оол, 186 өшкүден 10 анайны артыкка алган Хунажык болгаш 185 өшкүден 186 анай алган Шагбажаа, 15 инектиң бызаазын четче алган Седен-оол болгаш оон-даа өскелерниң ады кирген. Сүт-бараан фермазының мурнакчы саанчызы Уйнукай март айда 10 инектен 2850 литр сүттү сагган.

Ол ышкаш хүндүлел самбыразында трактористер Таан-оол, Дукчуу, чолаачы Кызыл-оол олар база кирген.

Мурнакчы малчын

Улуг-Хем районнуң «Чодураа» колхозунуң хоочун хойжузу эш Хандының чыл бүрүде багай эвес көргүзүглүг ажылдап келген. Амгы үеде малчын коданында төрээн 200 хойдан 50 хураганны артыкка ап, чаш малды зоотехниктиг чурумнуң бедик негелдезин ёзугаар өстүрүп турар.

Ажылга ооң чедиишкиннерин колхоз баштаар чери улуу-биле үнелеп, колхозтуң хүндүлел самбыразында мурнакчы кижилерниң аразында ооң чуруун киирип, хана солунда дуржулгазын делгеренгейи-биле парлаан. Кадарчының үлегерин өске малчыннар боттарынга ажыглаарының хемчеглерин ап эгелээн.

ЧЫЛГЫЧЫЛАРНЫҢ ЧЕДИИШКИНИ

Чаа-Хөл районнуң Ленин аттыг колхозунуң чылгы мал фермазының кадарчылары чеди чылда мал ажыл-агыйын өстүрүп сайзырадырының планынга сорук кирип, күжениишкинниг ажылдап турар.

Чылгычы Шактар-оол баштайгы кулуннаан 14 бениң, а Сойзаң-оол 12 бениң кулунун чидириг чокка ап, эки доруктуруп турар. Артель 180 баш чылгы малды күрүнеге эът белеткелинге киирери-биле тускай үскеш, Ак-Хемде эки одарлыг чазагда эш Чамбалга кадарткан.

* * *

Апрель планын 24-те күүсеткен

Областың автомобиль транспортунуң ажылдакчыларының партия-ажыл-агый активиниң область хуралының киржикчилериниң Тываның бүгү транспортчуларынга чүък сөөртүлгезиниң чеди чыл болгаш чыл планын хуусаа бетинде күүседир дугайында кыйгырыын Кызылдың № 2 АТК-ның инженер-техниктиг ажылдакчылары бир үн-биле деткип, Май байырлалын таварыштыр алган бот-хүлээлгезин апрель 24-те күүсеткеш, мурнакчы бүдүрүлгениң бирээзинге санадып турар.

АТК I кварталда чүък сөөртүгүнүң планын 123 хуу күүсеткен болгаш тонна-километр талазы-биле 164 хуу күүседип, 65 муң литр кывар чүүлдү камнап алган. Кварталда чүък сөөртүлгезиниң бот-үнезин 4 копеек чиңгедир тургаш 6,6 копеек чедир чиигеткен.

Апрельдиң дургузунда 45 муң тонна чүъктү сөөртүр тургаш апрель 24-ке чедир 244 тоннаны ажыр сөөрткен. Айда 450 муң тонна-километр кылыр планын 636 муң 480 тонна-километр чедиргеш, бүгү делегейниң ажылчы чоннарының байырлалы—Май 1-ге бедик көргүзүглерлиг ужурашкан.

Орук, көвүрүг, тудуг шөлдеринге болгаш хоорай чаагайжыдылгазынга 7260 тонна сайны, 9500 тонна тудуг материалын сөөртүп, апрельде хоорайның албан, бүдүрүлге черлеринге 5000 тонна хөмүр дашты база Кызылдан колхозтарга 340 тонна ажыг үрезинни сөөртүп чедирип берген.

АТК-ның инженер-техниктиг ажылдакчылары чеди чыл планын 6 чылда, а 1959 чылдың бүдүрүлге планын ноябрь 20-де күүседир дээш социалистиг чарышты калбарткан ажылдап турарлар.

Коллективтиң кежигүннери май мурнунуң социалистиг чарыжынга алган бот хүлээлгелерин алдарлыы-биле күүседип, чеди чыл планында күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн 15 хуу улгаттырып, 100 муң литр кывар чүүлдү камнап алырын чедип алыр дээш бедик бүдүрүкчүлүг ажылдап турар.

Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидип, бүдүрүлге планын ажыр күүседип турар мурнакчыларның саны өзүп турар. Хоорай Совединиң депутады чүък сөөртүр автомашинаның чолаачызы комсомолчу Н. Бурлыкин I кварталдың планын 139 хуу күүсеткен болгаш дөрт айларның 160 хуу күүседип, 321 литр кывар чүүлдү камнап алган. Боду дужурер машинада ажылдап турар И. Волошин, С. Калочкин олар дөрт айларның планын 133—219 хуу күүсеткилеп, 1566—2174 литр бензинни камнап ап, мурнакчыларның одуруунга киргеннер.

АТК-ның инженер-техниктиг ажылдакчылары ам 1959 чылдың май айның үлүүн ажылдап эгелээн болгаш чеди чылдың баштайгы чылының планын хуусаа бетинде күүседир дээш чаңгыс эп-сеткилдиг найыралдыг ажылдап турарлар.

Колхозтуң чазаныкчызы

Чөөн-Хемчик районда «Хорум-Даг» көдээ ажыл-агый артелиниң чазаныкчызы эш Шыдыраа колхозчуларның хереглел чүүлдерин бүдүрерин көвүдедип турар. Ылаңгыя бажың иштиниң херекселдери — столдарны, сандайларны, шкафтарны арбыдадыр чазап, шынарын экижидип турар.

Хоочун чазаныкчы эш Шыдыраа сөөлгү чылдарда чазаныгга херээнге 7 кижини өөреткен. Ол чүгле бажың иштиниң эт-херекселдерин эвес, харын чаа бажыңнарның рамаларын, ажиктерин чазап турар.

Кызылдың ыяш заводунда

Бүдүрүлгеге техниканың айыыл чок болур чоруун күштелдиреринче угланган боттуг хемчеглерни Кызылдың ыяш заводунуң дирекциязы боттандырып турар. Техниканың айыыл чок болур чоруун хандырар сорулга-биле № 1 цехтиң ажылчыннарының 22 шактыг техниктиг өөредилгезин организастаан. Ол өөредилгеге ажылчыннар улуг сонуургалын илергейлеп, идепкейлиг өөренип турарлар.

Ленин аттыг колхозта

Артыы талазын бедик даглар хүрээлээн, а мурнуу чарыында чаагай чыттыг оът-сигеннер, янзы-бүрү кат-чимистерлиг арга-арыг шөйүлген черде Чаа-Хөл районнуң Ленин аттыг колхозунуң суурy түрүп турар. Ол он шаа чылдың мурнунда беш-алды чуртталга бажыңнарлыг турганындан ам 320 ажык колхозчу бажыңнарлыг, колхозчуларның 420 ажык уруглары өөренип турар ортумак школалыг суур апарган. Ында кижи эмнелгези, божуулга бажыңы, мал эмнелгези, почта болгаш ажаалга кассазы, уруглар бажыңы, электростанция, чунар бажын база бар.

Колхозчуларның бажыңнары сайгылгаанныг, радиолуг, арыг-силиг. Чуртталга бажыңнарының хөй кезии 5—5 ыяштарны тарып олурткан болгаш ол ажыл хайныышкынныг үргүлчүлеп турар. Колхозта партия организациязы (секретары Балчый-оол) база херээженнер чөвүлели (даргазы Куваа-Сүрүң) кудумчулар санында, бригадаларда, яслиде, мал фермаларында, тудугда колхозчуларга культура амыдыралдың айтырыгларын тайылбырлаар агитаторларны быжыглап, оларның ажылын хынап, өй-өйлеп хуралдарны болгаш семинарларны чорудуп турар.

Агитаторлар Чыртаан, Сотнам болгаш оон-даа өскелер эки ажылдап турарлар. Культурлуг чуртталга дээш салдынган соцчарыштың түңнелин кылып, эң эки бажыңнарга болгаш эң эки аргыкчы, даараныкчы херээженнерге шаңналды колхоз баштаар черинден тывыскан. Колхозчу херээженнер Өшкү-Саар, Киров, Дүт-Дарый Моңгуш, Сат Дойнат олар боттарының культурлуг чуртталгазы дээш хүн-бүрү ажылдап турар.

Колхозтуң яслизинде үжен ажыг чаш уругларны ажаап турар. Ооң эргелекчизи коммунист Чыртаан Чымба херээженнер чөвүлелиниң идепкейлиг кежигүнү, суурда эң эки агитаторларның бирээзи.

Колхозтуң чунар бажыңы неделяда үш хүн иштинде улаштыр ажылдап, көдээ клубка янзы-бүрү оюннар, кинолар хүнүң чыгы болуп турар. Колхозта Т. Жукова эргелекчилээн көдээ библиотека эрткен чылын РСФСР-ниң көдээ библиотекалар талазы-биле чарыжынга 2-ги черни ап, диплом болгаш 4 муң ажыг акшаның библиотека херекселдери-биле шаңнаткан. 1959 чылдың эгезинде номчукчуларның саны 430 четкен болгаш 9210 аттарлыг орус, тыва дылдарда номнар ында бар.

Ленин аттыг колхозтуң ажыл-ишчилери боттарының суурунуң хүн келген тудум-на сайзырап, хөгжүп орарынга, чаартынган чуртталгазынга чоргаарланып турарлар.

Байырлалдың бүдүүзүнде колхозчу шөлдерде ажылдар

* *

Бода тарааның тарылгазын дооскан

ЧАДААНА. (Телефон-биле). Чөөн-Хемчик районнуң Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң тараажылары чиңге-тараадан өске тараа культуразының тарылгазын дооскан. Кызыл-тасты 500 гектарны чажып тарыыр турган, 920 гектар кылдыр күүсеткен. Кызыл-тасты ам-даа 200 гектарны тарыыр. Арбай биле суланы 500 гектарны тараан.

Эш Ховалыг Очур-оолдуң бригадирлээни трактор бригадазының механизаторларындан эштер Кара-Сал Лопсан-Серен, Кара-Сал Бады, Ондар Экер-оол олар ээлчег нормазын 1,5 — 2 катап күүседип турарлар.

Бода тарааның тарылгазын кыска хуусаада бедик агротехниктиг байдалга районга бир дугаар дооскаңы дээш СЭКП райкомунуң болгаш райкүүскомнуң колхозтар аразынга шилчиир кызыл тугун Сталин аттыг колхозка тывыскан.

Немелде хүлээлге

Барыын-Хемчик районнуң «Совет Тываның 5 чылы» колхозунуң тараа шөлдеринде часкы хову ажылы хүн тудум-на калбарып турар. Колхоз бо чылын 1300 гектар тараа культураларын тарыыр планныг.

Колхозтуң тарылга шөлдеринде Кызыл-Мажалык МТС-тиң механизаторлары болгаш колхозчу тараажылар часкы хову ажылын кыска хуусаада агротехниктиг чурум ёзугаар чорудар дээш күжениишкинниг ажылдап турарлар. Олар колхозтуң планының кырынга 500 гектарны немей тарыырын хүлээнгеннер.

№ 1, № 2 трактор бригадаларында трактористер Бөлгүм-оол, Барбы, Содаачы, Дилгиин-оол, Уржут-оол, Шүжең-оол болгаш өскелер-даа ажыл нормазын 130-150 хуу күүседип, чер андарылгазында эки ажылдап турарлар. Механизаторлар 405 гектарны андарган, 614 гектарның шыгын базырып, ниитизи-биле 1019 гектарны тараа культуралары чажарынга белеткээн.

Апрельдиң сөөлгү хүннеринде Шык-Аксы, Тей-Арты, Кара-Дөң деп черлерде тараа шөлдеринде кызыл-тасты чажып эгелээннер.

Бригадаларда часкы хову ажылы шапкын чоруп турары-биле кады ында партияның агитас-массалыг ажылы эки. Турлагларны лозуң, плакат-биле шимээн болгаш чаа солуннар, журналдар кээп турар. Агитхуудус хүннүң үнүн, ажылдың чедиишкиннерин база четпестерни илередип турар.

*

№ 2 хову бригадазында

Каа-Хем районнуң «Коммунизмче орук» колхозта А. Егоровка удурттурган комплекстиг № 2 трактор-хову бригадазы Саргалдың хову турлаанда чеде берген. Бригада «ДТ-54» маркалыг беш трактор, «Беларусь» деп бир трактор болгаш ийи универсал, шупту сес трактор-лар-биле быжыглаттынган.

Колхоз баштаар чери Саргалдың хову турлаан механизаторларга болгаш колхозчу ажыл-ишчилерге таарымчалыг кылдыр белеткээн. Ында ниити чуртталганың барагы, чунар бажың, кызыл булуң, столовая доктаамал ажылдап турар. Ол ышкаш ажыл шагының сөөлүнде ойнаар херекселдер болгаш радиоприемник бар.

Колхоз бо чылын часкы хову ажылынга эрте кирип, апрель 21-де черни андарып эгелээн. Трактористер Павлов, Данилов болгаш Древесьянников олар хүн бүрүнүң ажыл нормазын ажыр күүседип, күш-ажылчы мурнакчы чоруун көргүзүп турарлар.

Бригаданың турлаанда партияның агитас-массалыг ажылы эки. Агитаторлар беседаларны, ыткыр солун номчулгаларын чорудуп турар. Чаа-чаа солуннарны, журналдарны ховунуң ажыл-ишчилери номчуп турарлар.

* *

Шудургу ажылдап турарлар

Бай-Тайга районнуң Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң часкы хову ажылдакчылары бистиң областың колхозчу ховужуларында ышкаш тарылганы кыска хуусаада чорудары дээш шудургу ажылдап турарлар.

Артельдиң № 2 хову бригадазының механизаторлары болгаш колхозчу ажыл-ишчилери 645 гектарга тараа культураларын болгаш кукурузаны тарыырлар. Бригаданың ажыл-ишчилери бөгүнге чедир Элезинниг-Хову аксында 115 гектарда бол культура кызыл-тасты чашкан, 40 гектарда чиңге-тарааны тараан болгаш Хараган-Бажыңда 157 гектарның шыгын базыра илиирткэн. Хараган-Бажының тараа шөлүнде 72 гектарда кызыл-тасты, 66 гектарда арбайны, ол ышкаш Хөл-Бажыңда 109 гектарда суланы чажып тараан.

Бригада тараа культураларын тарыырындан аңгыда 400 гектарга мал чеминге көк суланы Туралыг ховузунда эрткен чылын белеткеп андарган черге тарыыр.

№ 2 бригаданың механизаторларының болгаш колхозчуларының иштинде эки ажылдап турарлар хөй. Трактористер Даңзычы, Стай-оол, Мачылай, Допул, Кара-оол, Эрес-оол, поварлар С. Сеңмит, М. Бадымаа болгаш өскелер-даа өөн ажылдап турар.

Хайныышкынныг чоруп турар

Барыын-Хемчик районнуң «Большевик» көдээ ажыл-агый артелиниң ховуларында тарылга ажылы хүн келген тудум-на калбарып турар. Сөөлгү хүннерге чедир кызыл-тасты 600 гектар черде чажып тараан. Үрезин чажылдазында 6 трактор ажылдап турар. Трактористер Бичии-уруг, Кием-оол, Анчымаа олар ээлчег онаалдазын 150 — 175 хуу чедир күүседип турарлар.

Тарылга шөлүнче үрезин сөөртүп турар чолаачы Бондук хүнде 27 тоннаны сөөртүр планын 54 тонна чедирип, тракторларның үзүктелиишкин чокка ажылдаарын хандырып турар.

Буга дөзүнге шеф

Барыын-Хемчик районнуң Хөндергей 7 чыл школазының өөреникчилери болгаш башкылары «Бардык» совхозтуң Чаңгыс-Терек бугазының дөзүнге шефтеп ажылдаан. Оларның кызымак ажылдааны-биле буга дөзүнде 32 метр узун дуртгуг, доорапы — 1,5, ханызы 1 метр чер кастынган. Оон ыңай кылдынган моондактаашкын быжыг болган.

Херээженнер культурлуг чаагай амыдырал дээш

СЭКП-ниң Тыва обкомунуң V пленумунуң шиитпирин амыдыралга боттандырар талазы-биле Тес-Хем районнуң партия организациязы чамдык ажылдарны кылган. Колхозтарда ажылдап турар херээженнер чөвүлелдериниң чанында 34 кижи составтыг культура амыдыралының 6 комиссиялары ажылдап турар. Араттарның культурлуг амыдыралын улам-на экижидеривче «Чодураа» болгаш Ленин аттыг колхозтарның баштаар черлери, партия организациялары болгаш херээженнер чөвүлелдери чогуур кичээнгейни угландырган. Ленин аттыг колхозтуң херээженнери суурнуң бүгү бажыңнарын кудумчулар аайы-биле хуваажып алган, чеди хонгаш-ла оларның арыг-шеверин хынап турарлар. Ол ажылга активчилер Долгар, Долзат, Окаштай олар идепкейлиг киржип турар.

V пленумнуң шиитпириниң соонда дыка хөй бажыңнар чугайлаттынган. Мурнунда хлебти быжырып билир кижилерге немей 115 хире колхозчу херээженнер хлебти боттары быжырып шыдаар кылдыр өөренип алган. Дыка хөй колхозчуларның бажыңнарынче радио, электри кииртинген, бажыңнар крышалаттынып, оларның чанында кладовкалар, арыгланыр бажыңнар туттунган. «Ак-Эрик» колхозта ниитиниң 2 кудуу кастынган.

Бистиң районнуң колхозчу ажылчы херээженнери боттарының чурттап турар бажыңнарын улам-на чараш, көрүштүг кылдыр дерип алырын оралдажып, магазиннерден радиоприёмниктерни, столдарны, сандайларны, этажеркаларны болгаш өске-даа дыка хөй бажың херекселдерин садып ап турар.

Бо талазы-биле район иштинге чоруткан ажылдарның түңнелинде дыка хөй колхозчу өрегелерниң чурттап турар бажыңнарының овур-хевири, иштики арыг-шевери таныттынмас кылдыр өскерилген. Ленин аттыг колхозта Ланзыы Саар, Тыртый-оол Күске, Биче-оол Маажык, «Чодураа» колхозта Данзырын Өмчүр, Сувандии Өнермаа болгаш өскелерниң-даа чурттап турар бажыңнарынга эң эки культурлуг амыдырал-чуртталга дээш социалистиг чарышка мурнакчылар болганын демдеглээр херек. Үстүнде ады үнген колхозчу херээженнер бажыңын арыг-шевер тургузуп, ооң шалазын база боттарының хевин үргүлчү чуп, базып, арыг-шевер чурттап, уругларны культурлуг ёзу-биле кижизидип турарлар.

Ооң-биле кады эң эки культурлуг амыдырал дээш демиселде чамдык четпестерни база чугаалаар херек. Чамдык кедээ Советтер, колхозтар баштаар черлери ырак одарларда малчыннарның амыдырал-чуртталгазын улам культурлуг болдурарынче сагыш салбайн турар.

Чижээлээрге, «Чодураа» колхозтуң № 2 сүт-бараан фермазында чамдык малчыннар чурттап орар өглеринде, харын-даа бажыңнарында бызааларны киирип алган ажаан турар. Черле ынчаш чамдык колхозтарның малчыннары, кадарчылары малдың массалыг оолдаашкынының үезинде ооң чаш төлүнге таарыжыр кажааларның чогундан хураганнарны азы бызааларны өөнге ажаар ужурга таваржып турар. Ону боллурбас төлээде малдың чаш төлүн ажаар таарымчалыг чылыг кажаалар-биле хандырары негеттинип турар.

Колхозчу араттарның культурлуг чуртталгазын улам бедидер херекке кедээ интеллигенцияның ролю улуг, ынчалза-даа колхозтарда партия организациялары башкыларны, эмнелге ажылдакчыларын, кедээ ажыл-агыйның тускай эртемниглерин ол ажылче эвилеңдевейн турар. Бисте культурлуг совет амыдыралды көргүскен лекциялар, плеткелер, беседалар ам-даа эвээш чоруттунуп турарын миннир херек.

Районнуң колхозтарында партия организациялары, кедээ Советтер болгаш херээженнер чөвүлелдери колхозчуларның культурлуг чаагай амыдырал-чуртталгазы дээш чоруттунуп турар чарышты хүн бүрү удуртуп, бо талазы-биле салдынган сорулганы чедиишкинниг шиитпирлээринге тодаргай хемчеглерни ап чорудар хүлээлгелиглер.

С. БАИР-ООЛ,
СЭКП райкомунуң херээженнер ортузунга ажыл чорудар килдизиниң эргелекчизи.

Ийи хонуктуң семинары

Чоокта чаа СЭКП Өвүр райкому агитколлективтерниң удуртукчуларының, хана солун редакторларының ийи хонук семинарын эрттирген. Семинарның киржикчилери СЭКП-ниң XXI съездизиниң материалдарының дугайында, делегей байдалының, кедээ ажыл-агыйның дугайында элээн каш лекцияларны дыңнааннар.

Колхозтарда, районнуң албан организация черлеринде хана солуннарының редакторлары боттарының ажылының дуржулгазын солчуп чугаалашканнар.

Т. ТҮВЕТ-ООЛ.

Аныяк библиотекарь

Бай-Тайга районнуң «Мурнакчы» колхозта кедээ библиотеканың эргелекчизи аныяк оол Донгак Барба ол ажылынга 3 чыл ажыг ажылдап турар. Библиотеканың иштн кезээде-арыг-силиг, номнар чыскаалдыг.

Донгак Барба чүгле бодунуң сонаашкан ажылынга кызымаккай эвес, а идепкейлиг хөй-ниитичи, баянчы, колхозта уран-чүүл бөлгүмүнүң идепкейлиг киржикчизи.

В. ЧҮЛЬДҮМ-ООЛ.

Тыва автономнуг областа хөй уругларлыг иелерни „Иениң алдары“ орденнер-биле болгаш „Иениң медалы“ медальдар-биле шаңнаар дугайында

РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң ЧАРЛЫЫ

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң мурнундан шаңнаары болза:

Тос уругларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни «ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Борбай-оол Аякай Оккековна — Сүт-Хөл районнуң Сүг-Аксы суурда өг-бүле ээзи.

Сес уругларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни «ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. **Базыр-оол** Серенчап Лопсановна—Өвүр районнуң Дус-Даг кедээ Совединде өг-бүле ээзи.
2. **Куулар** Сечикпаа Аккысовна —Чөөн-Хемчик районнуң «Большевик» колхозунуң колхозчузу.
3. **Куулар** Тана Сержегеровна — Чадаана хоорайда өг-бүле ээзи.
4. **Монгуш** Таанмай Сундуйовна —Чөөн-Хемчик районнуң «Октябрь 30 чылы» колхозунуң колхозчузу.
5. **Ондар** Тас Севековна—Сүт-Хөл районнуң «Ишкин» колхозунуң колхозчузу.
6. **Тюлюш** Допкак Доржаевна—Өвүр районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң колхозчузу.
7. **Согээ** Бичии-уруг Делгеровна — Бай-Тайга районнуң Сталин аттыг колхозунуң колхозчузу.

Чеди уругларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни «ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. **Биче-оол** Серембил Демиржиковна—Тожу районнуң Сыстыг-Хем кедээ Совединде өг-бүле ээзи.
2. **Биче-оол** Хомушку Мичий-ооловна—Бай-Тайга районнуң Тээли суурда өг-бүле ээзи.
3. **Бузураш** Долгар Дуганчыевна —Тожу районнуң Азас кедээ Совединде өг-бүле ээзи.
4. **Дэваа** Иргит Дунзууовна — Бай-Тайга районнуң «Мурнакчы» колхозунуң колхозчузу.
5. **Кол** Аалчымай Середоловна—Тожу районнуң Азас кедээ Совединде өг-бүле ээзи.
6. **Монгуш** Допчукай Сундуйовна —Чөөн-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң колхозчузу.
7. **Монгуш** Эзирлиг Маскаовна—Чөөн-Хемчик районнуң Хорум-Даг колхозунуң колхозчузу.
8. **Ооржак** Оржунмаа Ширановна —Чадаана хоорайда өг-бүле ээзи.
9. **Сат** Алдын-Сүт Чүлдүмовна—Чөөн-Хемчик районнуң «Кызыл тараачын» колхозунуң колхозчузу.
10. **Чадамбаа** Ондар Дарыймаа — Сүт-Хөл районнуң Бора-Тайга кедээ Совединде өг-бүле ээзи.

Алды уругларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни «ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛЬДЫҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. **Бады** Севекпит Ширановна — Чөөн-Хемчик районнуң Ленин аттыг колхозунуң колхозчузу.
2. **Галузина** Васса Сергеевна—Тожу районнуң Тоора-Хем кедээ Совединде өг-бүле ээзи.
3. **Донгак** Очу Данзыновна—Чөөн-Хемчик районнуң «Большевик» колхозунуң колхозчузу.
4. **Дыртык** Куулар Лопсановна — Өвүр районнуң Хандагайты суурда өг-бүле ээзи.
5. **Качын** Салчак Сундуйовна—Бай-Тайга районнуң «Тиилелге» колхозунуң колхозчузу.
6. **Кол** Семчээн Узун-ооловна—Тожу районнуң Азас кедээ Совединде өг-бүле ээзи.
7. **Ондар** Донанмаа Бошкажыковна—Чөөн-Хемчик районнуң «Большевик» колхозунуң колхозчузу.
8. **Ондар** Дугаржап Сочугашовна —Чөөн-Хемчик районнуң «Большевик» колхозунуң колхозчузу.
9. **Ондар** Санчай Дондуковна—Сүт-Хөл районнуң «Ишкин» колхозунуң колхозчузу.
10. **Ондар** Урумаа Адагаановна—Чөөн-Хемчик районнуң Баян-Тала кедээ Совединде өг-бүле ээзи.
11. **Ондар** Чылбак Бошкажыковна —Чөөн-Хемчик районнуң «Большевик» колхозунуң колхозчузу.
12. **Ооржак** Бакпынмаа Донгаевна —Сүт-Хөл районнуң «Ишкин» колхозунуң колхозчузу.
13. **Очур-оол** Таисья Сарадаковна—Чадаана хоорайда өг-бүле ээзи.
14. **Салчак** Чылбаш Самдановна —Бай-Тайга районнуң «Найырал» колхозунуң колхозчузу.
15. **Сат** Кулуза Эртин-ооловна—Чөөн-Хемчик районнуң «Кызыл тараачын» колхозунуң колхозчузу.
16. **Хертек** Белекей Байыс-ооловна — Бай-Тайга районнуң Тээли суурда өг-бүле ээзи.
17. **Шаршукова** Маланья Петровна—Тожу районнуң Тоора-Хем суурда өг-бүле ээзи.

Беш уругларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни «ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛЬДЫҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. **Барынмаа** Хертек Кустуннээровна—Бай-Тайга районнуң «Найырал» колхозунуң колхозчузу.
2. **Домурбен** Кол Узунбээвиновна —Тожу районнуң Азас кедээ Совединде өг-бүле ээзи.
3. **Донгак** Сайын Чунукпейовна —Сүт-Хөл районнуң Киров аттыг колхозунуң колхозчузу.
4. **Донгак** Шужумей Борбаковна —Бай-Тайга районнуң «Мурнакчы» колхозунуң колхозчузу.
5. **Иргит** Байырты Бидиковна—Бай-Тайга районнуң «Найырал» колхозунуң колхозчузу.
6. **Кол** Созур Девеевна—Тожу районнуң Тоора-Хем кедээ Совединде өг-бүле ээзи.
7. **Куулар** Анай Хажыковна—Сүт-Хөл районнуң «Бора-Тайга» колхозунуң колхозчузу.
8. **Монгуш** Серен Кандановна—Чөөн-Хемчик районнуң Баян-Тала школазының башкызы.
9. **Монгуш** Чылбак Күдерековна —Сүт-Хөл районнуң Киров аттыг колхозунуң колхозчузу.
10. **Ондар** Бижипей Чигденовна—Сүт-Хөл районнуң Киров аттыг колхозунуң колхозчузу.
11. **Ондар** Бичеймаа Самбаовна—Чөөн-Хемчик районнуң «Кызыл тараачын» колхозунуң колхозчузу.
12. **Ооржак** Хуваа Чымбаовна—Чөөн-Хемчик районнуң «Хорум-Даг» колхозунуң колхозчузу.
13. **Салчак** Байыр Наадын-Хөөевна—Бай-Тайга районнуң «Мурнакчы» колхозунуң колхозчузу.
14. **Хертек** Солунам Балдановна Бай-Тайга районнуң «Тиилелге» колхозунуң колхозчузу.
15. **Чоодуннай** Сендинмей Дорлуковна—Тожу районнуң Азас кедээ Совединде өг-бүле ээзи.
16. **Шаалы** Валентина Бадыргыевна—Өвүр районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң колхозчузу.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы М. ТАРАСОВ.
РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары И. ЗИМИН.
Москва, 1959 чылдың апрель 13.

Колхозтуң хойжуларында

Бии-Хем районнуң «Хадын» кедээ ажыл-агый артелиниң хойжулары Ставрополь крайның Невинномысский районнуң Сталин аттыг колхозунуң мурнакчы хойжузу Иван Малашенконуң дуржулгазын таныжып чугаалашкан. Хой ажылын хөгжүдеринге ооң кайгамчык дуржулгазы дыка улуг ужур-дузалыын хойжулар демдеглээн.

Кызыр ийикпе азы ам күзүн төрүүр аныяк хойларның боозадылгазын чорудары-биле 300 баш хойну тускай үзүп тургускан. Эдержилгеге кирер кошкарларны хойжулар тускай азырап турар. Колхоз хойларны тарып боозадыр кижилерни курска өөредири-биле чорудар деп турар.

Хойнуң эрте боозадылгазын чорударга, чылда ийи катап хурганнаашкын алдынар, ынчангаш хойнуң баш саны-даа, эъткир, дүкүрү-даа көвүдеп болур. 500 хой кирер база 400 хойга 2 кажааларны тудар болгаш хой фермазы бүрүзүнге кудуктарны казып, дерип тургузар.

Ч. ДОРЖУ.

Шагаан-Арыгның райүлетпүр комбинадында

ССРЭ-ниң улуг ажыл-агыйын хөгжүдериниң чеди чыл планының баштайгы чылында бүдүрүлге планын хуусаа бетинде ажыр күүседир дээш социалистиг чарыш Шагаан-Арыгның райүлетпүр комбинадында улам калбарып турар. Бо чылдың баштайгы кварталында бүдүрүлге планын комбинаттың коллективи 128 хуу күүседип, эрткен чылдың ол кварталынга деңнээрге 120 муң рубльдиң продукциязын хөй кылдыр бүдүрүп үндүрген.

1959 чылдың апрельде бүдүрүлге планын Шагаан-Арыгның үлетпүр комбинадының ажылчыннары хуусаа бетинде ажыр күүсеткен болгаш ам май айның планынга кирипштир ажылдап турарлар. Бо чылдың бүдүрүлге планын хуусаа бетинде ажыр күүседир, ажылчы чоннарга херегледиң чүүлдерин арбыдадыр бүдүрер төлээде, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидери улуг ужур-дузалыг болуп турарын барымдаалааш, комбинаттың ажылчыннары күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн улам бедидип, иштики курлавырларны, аргаларны чедиишкинниг ажыглап турар.

Май мурнунуң социалистиг чарыжынга бедик көргүзүглерни чазаныыга цегиниң ажылчыннары чедип алган. Коммунистиг күш-ажылдың бригадазының бедик адын чедип алыр дээш ажылдап турар чазаныкчылар бригадазы (бригадири эш Блинов) апрельдиң планын хуусаа бетинде күүсеткен, продукцияның шынарын экижидип, бот-үнезин чиигедип турар. Ол ышкаш эш Рехтинге баштаткан чазаныкчылар бригадазы апрель айда база бедик көргүзүглерни чедип алган.

Комбинаттың чазаныкчылары мооң мурнунда тус-тузунда ажылдап турган. Кажан олар бригада кылдыр каттыжып, күжүн дем каттыштырган соонда, оларның күш-ажылының бүдүрүкчүлүү бедээн. Чоннуң херегдел чүүлдерин арбыдадыр бүдүрер, продукцияның шынарын экижидер, бот-үнезин чиигедир дээш чарыш чүгле чазаныкчыларның эвес, харын даараныкчыларның ортузунда калбарган. Даараныкчылар эштер Маркелова, Кузьмина олар хүн бүрүде нормазын ажыр күүсетпишаан, апрельдиң бүдүрүлге планын барык он хонук бурунгаар ажыр күүседипкеннер.

Комбинаттың күш-ажылчы чедиишкиннериниң бир кол үндези[illegible] чүдел дизе, ажылчыннарның ортузунга партийжи масса-политиктиг ажылды күштелдиргенинде, социалистиг чарышты калбартканында. Коллективтиң ортузунга масса-политиктиг ажылды моон соңгаар-даа бедик деңнелге тургузары эргежок чугула.

Я. ДОРЖУ,
СЭКП Улуг-Хем райкомунуң секретары.

Ниитиниң чемненилгезин улам экижидер дээш

«Ниитиниң чемненилгезин улам ыңай хөгжүдер болгаш экижидер дугайында» СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалын Барыын-Хемчиктиң херглекчилер ниитилелиниң ажылдакчылары боттарының хуралынга таныжып, тодаргай хүлээлгелерни алгаш, ам эрестиг боттандырып турар.

Кызыл-Мажалык суурда, «Барлык» совхозта, Аксы-Барлыкта столоваяларның ажылын экижидер талазы-биле хемчеглерни райпо баштаар чери ап чоруткан. Үстүнде столоваяларда белеткеп турар чемнерниң шынары бедээн, чемненикчилерни хандырарының культуразын чедип ап турар. 1959 чылдың баштайгы кварталында ниитиниң чемненилгезиниң бүдүрүлгелери боттарының саарылга планын 105,5 хуу, а апрельдиң планын хуусаа бетинде күүсеткен.

Чемненикчилерниң хереглелдерин, негелделерин хандырар талазы-биле ылангыя Аксы-Барлыкта болгаш «Барлык» совхозта столоваяларның ажылдакчылары дээре ажылдап, бедик көргүзүглерни чедип ап турар. Чемнерниң ассортиментизин көвүдедиринче, шынарын экижидеринче кичээнгейни Кызыл-Мажалык суурда столоваяның ажылдакчылары күштелдирип турар.

Кухня продукциязын арбыдады[illegible] бүдүргеш, чурттакчыларның бажы[illegible]нарынче садыглаарын райпонуң столоваялары моон соңгаар үргүлчү организастаар. Часкы хову ажылдарының үезинде 2 кезек черде столоваяларны райпо ажыткан, олар ам кедээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилерин хандырып турар. Районнуң колхозтар төптеринге ниитиниң чемненилгезин моон соңгаар организастаар сорулга-биле колхоз бүрүзүнден бир поварны райпо тускай өөредип бээр. Оон ыңай район иштинге ниитиниң чемненилге черлериниң четкизин калбартыр талазы-биле хемчеглерни районнуң херглекчилер ниитилелиниң баштаар чери боттандырып чорудар.

Чемненикчилерниң хереглелдерин үлегерлиг хандырар дээш «Барлык» совхозта столоваяның поварлары эш Сарыглар, райпонуң № 1 столоваязының поварлары эш Ярмошкина олар эң кызымаккай ажылдап, ниитиниң чемненилге черлериниң өске ажылдакчыларынга боттарының үлегерин көргүзүп турарлар.

Т. НАЙМИТ-ООЛ,
Барыын-Хемчик райпозунуң даргазы.

Омск областың кедээ ажыл-агыйының чамдык дуржулгаларындан

Омск областың кедээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилери эрткен чылдарда кукурузаның бедик дүжүттерин өстүрүп алыры дээш социалистиг чарышка бирги черни ап, Сибирьге чедип алдынган ортумак көргүзүгден дөрт катап хөй ногаан массаны гектар бүрүзүнден алганнар. Саар инек бүрүзүнден сүт саалдазы 2200 кг четкен. Чоокта чаа Тываның Омскиге чораан төлээлери кыска үеде — барык бүдүн чартык хүнде таныжкан болза-даа, хөй солун чүүлдерни көрген.

НОГААЛАР ӨСТҮРЕР ЧЫЛЫТКЫЛЫГ КОМБИНАТ

Бистер барганывыстың баштайгы хүнүнде Омск хоорайның кыдыында ногаалар өстүрер чылыткылыг комбинатка чордувус. 1956 чылда аңаа чаңгыс чылыткылыг чер турган болза, ам улуг комбинат болган. Комбинаттың чыл дургузунда узуктел чок ажылының түңнелинде чаа огурецтер, помидорлар, согуналар болгаш өскелер Омскиге кыжын-даа турар. Ооң 14400 дөрбелчин метр шөлдүг чылыткылыг черлеринге баарга, шынап-ла магалыг. Оларның кыры шилдиг, иштн чылыг, кыжын безин чылыг градус 20 ажыг болур. Огурецтерниң сыптарын черде калбарты эвес, а помидор сывы ышкаш кылдыр черден өрү тургузу баглагылап каан, шыргай дег апаргылаан бекчайт тургулаар. Ногаалар өстүрүп турар уруглар чаа огурецтерни корзиналарга чыып, сорттулаан соонда хоорайже киирип турар. Бүгү ногааларны тускай установка-биле кырындан чагдырып сугарар.

— Эрткен чылын чүгле ногааларны садып сайгарганындан киирген арыг-орулга 400 муң рубль болган, бо чылын 700 муң рубль чедирерин планнаан бис—деп, комбинаттың агрономы эш А. Капилюшов чугаалаан.

Ульяновск районнуң Чкалов аттыг колхозунда ногаа ажылын төлээлер база сонуургал-биле таныжкан. Ында чылыткылыг черниң шөлү 6 муң дөрбелчин метр. Январь 1-де олурткан үрезиннерден 70 хонук болганда чаа огурецтерни ап эгелээн. Эрткен чылын аңаа бир дөрбелчин метр шөл бүрүзүнден-не 10 кг помидор алдынганын. Чамдык помидор сыптары 2—3 метр бедип үнгенин дыңнааш кижи кайгай бээр. Ол хире хемчээлдиг ажыл-агыйга чүгле 12 кижи ажылдап, ындыг бедик дүжүттү ап турда, улуг орулгалыг болбас аргажок.

УДУРТУЛГАДА БОЛГАШ ХАРЫСАЛГАДА

Омск область кукуруза өстүрер талазы-биле Сибирьде бирги черде деп үстүнде чугаалаан болгай. Ол чүге ындыг болганыл дизе, кукурузачыларның ажылын тодаргай партийжи удуртулга-биле хандырып, харысалганы бедиткенинде. Тываның төлээлери арай эрте баргаш, тарылганы карак-биле көрүп таныышпаан болза-даа, кукуруза өстүрер ажылды канчаар организастаанын, кандыг түңнелдиг болганын обком секретары эш Болущинскийниң беседазындан болгаш ооң көргүскен фотоальбомундан черле таныжып аптар аргалыг болган.

Ажыл-агый бүрүзүнге кукурузаны өстүрериң партия райкомнарының секретарларындан эгелээш өске харысалгалыг ажылдакчылар шуут харылаар практиканы ам ийи чылда чорудуп келгениниң түңнели улуг ажыктыг болган. Кукуруза шөлүнүң кыдыынга тускай таблицаны азып каан турар. Аңаа колхозтуң адын, шөлдүң хемчээлин болгаш дугаарын, чашкан үрезинниң сортун, чажыкчының, трактористиң болгаш ол участокту харылаар партия ажылдакчызының фамилияларын айтып каар.

Омскиниң соңгу талазында 300 километр ырак Тарск районга кукуруза канчап үнерил деп чамдык кижилер чигзинип турган болза, партия райкомунуң бирги секретары эш Н. Попов эрткен чылын Фрунзе аттыг колхозка 114 гектар участокту шуут бодунуң харысалгазынга ап, бүгү агротехниктиг хемчеглерни хайгаарап турганының түңнелинде ортумаа-биле гектар бүрүзүнден 600 центнер (ооң иштинде 32 ганын—1080 ц) ногаан массаның дүжүдүн алган. Партияның Корниловск райкомунуң секретары агроном А. Надеждинаның харылаан участогунга кукуруза дөрт метр чедир бедик үнген. Димитров аттыг колхозтуң агрономы Томилов 1957 чылда-ла гектар бүрүзүнден 500 центнер ногаан массаны алган болгаш ооң соонда кукурузаның мочактарын үрезинге өстүрүп алырын ол чедип алган.

Хөрзүннү эки белеткээри, дөрбелчин-уяланчак тарылга, бир уяга ийиден хөй эвес үрезинни хөмери, үнүштер өстүп келгиже чедир хөрзүннү илиртээри, бок үнүштерни арылдырары, одуруглар аразын үлүүрертип ажылдаары — бо бүгү кукурузаның ногаан массазының бедик дүжүттерин алырының чугула хемчеглери болурун Омскиниң кукурузачылары боттарының практиказынга бадыткап турарлар.

Омскиниң элээн хөй ажыл-агыйлары кукурузаның чүгле ногаан массазының бедик дүжүүн ап турар эвес, харын үрезинни өстүрүп ап, бо чылдың тарылгазынга боттарының үрезиннерин ажыглаар аргалыг болганы улуг чедиишкин болур.

БЕДИК СҮТ СААЛДАЗЫ

Омск область сүт саалдазының талазы-биле бедик көргүзүглүг. Эрткен чылын инек бүрүзүнден ортумак саалда областа 2200 кг турда, ону ийи катап ажырып турар ажыл-агыйлар хөй.

Үрелел ажылының «Омский» совхозунда Сибирьниң кара-шокар инектериниң сүткүр продуктулуу тергиидеп, инек бүрүзүнден ортумак саалда 5000 кг чоокшулап турар. Саанчы Рая Луценко бир инектен-не 5200 кг сүттү саап турар. «Тактичная» деп шолалыг инек чылда 7043 кг сүттү берген. «Иволга» деп 3 харлыг инектен эрткен чылын, үскүрү 3,56 хуу 7263 кг сүттү саап алган.

— Бисте адак дээн-не инек 1958 чылда 4240 кг сүт берген. Бо чылын инек бүрүзүнден 5040 кг сүттү алырын ферманың коллективи хүлээнген. Мындыг сүткүр инектер фермада 680 баш—деп совхозтуң директору Иван Федорович Нечаев бисте таныштырды.

Мындыг бедик көргүзүг канчап чедип алдынганыл дизе, мурнундан тура ол инектерниң азырал, ажаалдазын экижидип, шынарын сайзырадып келгениниң черле хамааржыр, а сөөлгү үеде кол чүве болза, мал чеминге күштүг культура болур кукурузаның бедик дүжүүн ап, чемнерниң балансазынга ону колдатканында болур.

— Кукуруза болгаш ооң силозу чокта бедик сүт саалдазы чедип алдынмас — деп мурнакчы саанчыларның бадыткап турары шын. СЭКП-ниң XXI съездизиниң делегады саанчы П. Иванова бо чылдың эрткен үш айларының дургузунда инек бүрүзүнден 1500 кг сүттү саган. Бо көргүзүглер хожудап калбайн, харын бирги чер дээш демисежип турар саанчылар ында хөй.

Сибирьниң кара-шокар инектери чүгле сүт талазы-биле эвес, харын улуг чаагай талазы-биле база опзаланып турар. Совхозтуң үстүнде сүткүр инектериниң дириг деңзизи 600—700 кг чедип турар. Ында бугаларның улуг чаагайы, арыг-силии бистерни дыка магададкан. Ол дээрге эки ажаалга, азыралдан хамааржыр. Бугаларның ортумак дириг деңзизи 1000 кг, а чамдык бугалар 1100—1170 кг чедип турар.

Бир кажаада азырап турар 11 ай назылыг эр бызааларны көөрге, улуг шарылар биле дөмей, оларның ортумак дириг деңзизи 300—400 кг. Бистиң чамдык улуг шарыларывыстың деңзизи ол хире четпес болгай. Оларны ам каш ай иштинде дириг деңзизи 400 килограммдан кудуэвес кылдыр азыраашп, бурунгаар дужаар.

Совхозта мындыг шынарлыг мыйыстыг бода мал 2 муң баш ажыг. Малдың уксаазы улуг ужур-дузалыг, ынчалза-даа кол чүве азырал, ажаалдада, ылангыя кукурузада. Совхоз эрткен чылын чүгле малдың болгаш мал ажылының продуктуларын 6 миллион рубльге сайгарган.

ЭЪТ БҮДҮРЕРИНГЕ УЛУГ КУРЛАВЫР

Омск областа 276 муң гектар ажыг шөлдү ээлеп турар бичии хөлдер эът бүдүрерин көвүдедиринге улуг курлавыр болур суг кужу өстүреринге кончуг таарымчалыг. Ол хөлдерде хөй суг оъттары, бичии балыктар болгаш амытаннар аажок элбек. Олар куштар азыраарынга чиик өртектиг чем болур. Омскиниң совхозтарының, колхозтарының куш фермалары чайын хөлдер чанынче чайлаглай бээрлер.

Куш өстүреринге хөлдерни шиңгээдип ажыглаарының улуг ажыктыын айытпышаан, СЭКП-ниң Омск обкомунуң секретары Е. П. Болущинский ол хөлдерни ногаан кур

Чурукта: ногаалар өстүрер чылыткылыг черде ажыл-биле Тываның төлээлериниң таныжып турары.
Фото М. Эдуардтыы.

Чер-черде тудуг ажылдары

Коммунал хандырылгазының болгаш тудугнуң Туран конторазының коллективи шефке алган колхозу болур Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң тудуунга практиктиг дузаны чедирип турар. Дуржулгалыг тудугжу эш Александровка баштаткан тудуг бригадазын ынаар чоруткан.

Ол бригаданың кежигүннери колхозтуң 118 олуттуг чаа клувунуң тудуунда киржип турар. Өске-даа тудугларга болгаш ылаңгыя часкы, чайгы, күскү ажылдарга киржип, практиктиг дузаны колхозка чедирерин конторанын ажылчыннары хүлээнип ап турар.

В. КОСТЕНКО.

* * *

Эрзин сууруң амгы культура бажыңы чурттакчыларның өзүп турары-биле холбаштыр оларның негелдезин хандырып шыдавас апарган. Ону барымдаалааш, суурнуң чурттакчылары культура бажыңынга ам 50 олутту немеп алгыдар дугайында шиитпирлээш, хайныышкынныг ажылдап эгелээн.

Суурнуң чурттакчыларындан тудуг бригадазын организастаан. Культура бажыңын алгыдар талазы-биле тудуг ажылдары амгы үеле дүрген темпилиг чоруп турар. Ында ажылдап турар эштер Сакты-Сюрюн, Суван-оол, Чимит-Серен болгаш өскелер-даа тудугга идепкейлиг киржип турарлар.

М. ШУР-ООЛ.

* * *

Бай-Тайга районнуң Сталин аттыг колхозунуң тудугжулары 7 өрээлдиг конторанын ханазын салган болгаш чаңгыс аай төлевилел ёзугаар инек кажаазының тудуун колдуунда доозуп турар. Колхозчу тудугжулар эштер Чойгал, Ламажап, Калдар-оол, Каадыр-оол болгаш өскелер-даа мурнакчы ажылдап, төрээн суурун сайзырадыр херекке идепкейлиг киржип турар.

С. МУНЗУК.

Ажыглалга киирер дээш

Сүт-Хөл районнуң «Бора-Тайга» колхозтуң тудуг бригадазының кежигүннери 1959 чылдың планында кирген тудугларны ажыглалга киирер дээш социалистиг чарышты калбартып, хайныышкынныг ажылдап турар.

Тудугжулар хлеб быжырар черни, автомашиналар гаражын, 625 баш хойнуң 2 кажааларын, чурттаганың 10 бажыңнарының тудуун доозкаш ажыглалга киирген болгаш чоокку хүннерде колхоз төвүнде столоваяның, гостиницаның база дааранылга мастерскаязының тудугларын доозуп, ажыглалга киирер дээш шудургу ажылдап турар.

Ам чурттаганың 21 бажыңнарының ханаларын салыры дооступ турар. Тудугжулар эштер Бавукпан, Семис-оол, Чылбак, Херел, Сендажы, Дакпай олар хүн нормазын 150—180 хуу күүседип, мурнакчы ажылдап турар.

Ындыг болза-даа, ажыглалга кирген чуртталга бажыңнарының крыша, кладовкаларын бүрүн кылдырарынче кичээнгейни колхоз баштаар чери болгаш тудуг бригадазы угландырбайн турарын демдеглээр херек.

С. АШАК.

Кыш эрте-даа берзе, хойжу кодан хоюнуң ажаалгазын суларатпайн турар. Хураганнарны чаңгыс баш-даа хоратпас дээш сорулга салган.

Чаа-Хөл районнуң Ленин аттыг колхозунуң хойжузу эш Шактар-оолдуң ажаалгазында 200 хойдан төрүттүнген 203 хураган менди алдынган. Хойларның хураганнаашкыны үргүлчүлевишаан. Хойжу дүне-даа, хүндүс-даа кодан хоюн, ылаңгыя хураганнарны шыңгыы хайгаарап турар.

Эш Шактар-оол хой бүрүзүнден 2 кг ажыг дүктү кыргып алыр деп хүлээлге алган

Чурукта: хойжу эш Шактар-оол бодунуң хойларын ажаап турары.

фото **С. Феоктистовтуу.**

чер деп үнелеп чугаалаан. Ынчангаш, хөл бүрүзүн куш өстүрериңге ажыглаар дээш демисежип турар.

Колхозчу Мазурнуң өг-бүлези эрткен чылдың чазынында 3200 өдүрек оолдарын хөлдерже чайлагладып аппаргаш, бичии балыктарны болгаш өске дириг амытаннарны шүүрел берип база немелде чемгерилгени берип турган. Өдүректер боттары база хөлге эштип, чемнеп турганнар. Күзүн бир кодан улуг өдүректер апарганда оларның бирээзи-ле 3 кг дириг деңзилиг болган. Колхоз 10 тонна чыгам өдүрек эъдин күрүнеге дужааган.

Бистиң чораанывыс «Иртыш» совхозтуң куш фабриказында 16 муң баш улуг, биче назылыг өдүректер бар. Кажан хөлдерниң болгаш хөөлбектерниң дожу арлы бээрге, оларны ынаар апаар.

Омск области барык совхоз, колхоз бүрүзү сугга эштир куш ажылын чорудуп турар. Чамдык совхозтар 20—30 муң баш өдүректерни өстүрүп турар. Оон аңгыда заводтарның, хереглекчилер ниитилелдериниң бүгү дузалаар ажыл-агыйларында куш ажылы бар апарган.

Өдүректи азырап семиртир үези ийи айдан улуг ашпас болгаш дириг деңзизи дагаадан ажыг база өлүп хорааары кончуг эвээш болур дээрзин куш фермаларының ажылдакчылары бүзүредип турар.

«ИРТЫШ» СОВХОЗТА ДАГАА АЖЫЛЫ

Омск областың совхозтарында, колхозтарында, дузалаар ажыл-агыйларында эът бүдүрерин көвүдедириниң бир курлавыры болур дагаа ажылы улуг черни ээлеп турар. «Иртыш» совхозтуң куш фабриказы улуг ажыл-агый. Аңаа баарывыска, совхозтуң директору Василий Алексеевич Никифоров дагааның кажаазының шөлүн канчаар эки ажыглап, дагааларны өстүрүп турарын таныштырды.

Дагаа кажаазын 5 муң улуг дагаа турар нормалыг кылдыр турган болза, ында бирээзинге-ле 400 ажыг дагаа турар хөй каът 30 ажыг клеткаларны тургузуп, ажыглааның түңнелинде ам ында 13 муң 300 баш дагааны азырап турар. Ол клеткаларга дагааларны 8—10 айлар иштинде тудуп, чуургаларны алган соонда куш комбинадынга эът хереглелинге дужаар. Эрткен чылын клетка ажаалгазынга турган төрүүр дагаа бүрүзүнден ортумаа-биле 89 чуурганы алган. Комбинатка дужаар улуг дагааларның орнунга артып калыр хөй бичии дагааларны база өстүрүп турар.

Бирээзинге 1800 баш дагаа оолдары турар «КБ-106» деп батареялыг клеткаларны тургускан. Бир клетка-ла хөй өрээл хааржактарлыг. Хааржак бүрүзүнге 20 хонук чедир назылыг 60 дагаа оглу турар, а оон улгады бээрге 30-дан эрттир тургуспас. Ындыг 6 клеткаларда каш-каш муң дагаа оолдарын чүгле чаңгыс кижи ажаап турар.

Совхозтуң куш фермазы хүн санында-ла 11 муң хире дагаа чуургаларын, 2 муң хире өске чуургаларны ап турар. Куш ажылы совхозта ажыл-агыйның ажык-орулгалыг адыры болуп, эрткен чылын оортан 522 муң рубль орулга кирген.

Чайын дагааларга лагерь ажаалгазын практикалап турар. Бирээзинге-ле 200—250 дагаа кирер сөөртүп чоруур бажыңчыгаштар бар. Оларның-биле дагааларны чайын өске черлерге аппарып ажаар.

* * *

Тываның төлээлери кыска үеде Омскиге хөй солун чүүлдерни көрген. Олар мурнакчы областың кукуруза, ногаалар өстүрер, сүт саалдазын бедидер, куш ажылын сайзырадыр талазы-биле дуржулгазын көрүп, бистиң обласка ону нептередип, ажыглаарынга улуг күзелдиг илереткеннер. Ам чүгле херек кырында чедип алыры чугула.

Л. МОҢГУШ.

БИСТИН СОВЕТ КИЖИЛЕР

Киномеханик

ОЧЕРК

Туран хоорайга чүве. Партия райкомунуң бажыңының чанында хүндүлел самбыразында районнуң мурнакчы кижилерин сонуургап көөр дээш, кады чораан эжим-биле аңаа чеде бердивис. Элээн каш кижилерниң фото-чуруктарын ында делгегилээн болду. Чанывыска бир кижи чедип келгеш, бисче көре-көре, «эрниң эри бо боор» деп, чуруктарның бирээзинче айтыр өргээ-биле көргүстү.

Ында бажының дүгүн сула салыпкан, думчуу шала бедик, бодаңгыр карактарлыг, мырыңай аныяк оолдуң чуруу бар болду. Ооң адаанда Ю. Иванов деп бижип каан, ол Хадың суурда киномеханик.

— «Хадың» колхоз баар дээн кижи мен, кады чоруулуңар, Юрий-биле барып чугаалажып көрүңер— деп демги кижи база чугаалады.

Олуруп алганывыс «ГАЗ-67» хар шокарарты эрий бергилээн орук-биле малгашка сүстүп каап, ол-бо талазынче быдай-даа берил, хап олур. «Бар дээнде багай» дээр чугаага-даа бүзүревейн, «солун чүү-ле чүвеге таваржыр болдувус» деп бодал-биле сеткил оожурган чоруп ор бис.

Хадың суурга чеде бергеш, кижилер-биле чугаалажып көөрүвүске, Юрий Ивановту бистиң эки ажылдакчывыс дижир мындыг. Ыя орта Туран библиотеказынга номчукчуларның чугаалажып олурганын сактып келдим.

— «Хадың» колхозка чораш, ында клубка кежээ кино көрүп чордум—деп бир кижи чугаалап үнген чүве.—От караңгылаан. Баштай журнал көргүзе берди. Ол орта кайгай берип-тир мен:—«Хадың» колхозта ажыл-ишчилерин көргүзе берген деңер. «Кайыртан кинооператорлар чедип кээп, мону тыртырып ап четигипкен чоор» кылдыр-даа бодап, харын.

— Элээн үр болу берген-даа бол, көрген чүүлдеримни ам-даа утпаан мен—деп киживис үргүлчүлей берген.—«Бир инектен чылда ортумаа-биле 1730 ажыг кг сүттү П. Формова саап алган... Эки ажылдап турарлар: силоста Сат Артур, Зина Ооржак, чолаачы Алексеенко».

— Чедишкиннерни чугаалаары билдингир, а четпестерни көргүскен-дир бе?—деп, ол «журналды» көрүп пат болган хевирлиг бир кижи айтыра-дыр.

— Ооң дараазында шоолуг чуруктар көстүп келди—деп баштайгы чугаалакчы база-ла үргүлчүлеп олур.— Автомашинаның радиаторундан хайынган суг шуут-ла аттыгып турар. Ында «чолаачы М. Капустин» деп каан. А. Спирин машиназын үреп алган. Ооң чанында шилден водка агып бадып чыдар.

Ол орта чүвениң ужуру билдине берди: кино-солун үндүрүп турганы ол чүве-дир. Ындыг кино-солунну үндүрер деп чүвени суурда киномеханик Ю. Иванов организастап эгелээн дээрзи тодарап келген.

Киномеханик-биле ол дугайын ам бо чеде бергеш, чугаалажып кээривиске, Юрийивис: «ону хаңа солуну байдалдыг кылдыр үндүрүп турар бис, партия, комсомол организацияларының органы, айда бир үндүрер, 1958 чылдан эгелээн бис» деп олурар болду. Колхозта партия организациязының секретары эш Ершов, комсомол организациязының—эш Мананникова база ону деткээн.

Мындыг янзылыг солунну үндүрүп турарының техниказын сонуургай бээривиске, ында ындыг-ла шыдаттынмас «хувулгаазын» чүүл чок болган. Элей берген, үндүр бижип каапкан кинолентиниң кара картын чуп каавыткаш, ол лентиге беге-биле материалды чараштыр бижип алыр азы чуруктарны чуруп алыр. Ооң соонда ону кино көргүзери-биле бир дөмей көргүзүп эгелээр, ол-ла.

Мынчангаш кино-солунну үндүрериңге корреспонденция чыыр ажыры, чараштыр бижип билири, беге азы өң-баазын будуктар херегленттинер. Ындыг болганда мындыг эгелелди турум кинолар бар кайы-даа черге боттандырып болур. Ооң-биле кады ооң дээштин база чидиг

Бо бүгүнү бодааш-даа, дыңнааш-даа, «шынавыла, хей келбээн-дир мен, бо кижи-биле, ооң ажылы-биле ам-даа эки таныжып көрейн, адырам» деп бодал меңээ кирип келген.

Юрий Ивановтуң кол албан-дужаалы киномеханик болганда, ооң ажылының талазы-биле саннар сонуургай бердивис. «Шугум чазаарда шыгаар, шуугаар бетинде боданыр» дээнзиг. кижививс ыыт чок олур.

Ол аразында районнуң культура килдизинге олургаш, Хадыңда турум кинога холбаштыр билип алган чурагайларым сагыжымга кирип келди:

— Сеанс талазы-биле планны күүседдези—эрткен чылдың июльда—119,5, августа—149,1, декабрьда—196,3 хуу, а чылдаазы—154,5 хуу. Ол-ла чылдың акша чыылдазы-биле алырга мындыг план 17 муң ажыг рубль, а күүсеткени—29 муң.

Үстүнде саннарны бодааш, Юрий-биле чугаалажып көөрүмге, кинону көргүзериниң планын 1958 чылда 130 хуу күүсеткен болду, ынчаарга айлар планы база ажыр күүсеттингилеп турар.

— Хамык ужур кижилерде болур ийин, хөй-ле кижилер кинону көрзүн дээш оралдажыр, чүге дээрге, эчис сорулгавыс—кино уранчыларының дузазы-биле чоннуң кижизидери болгай—деп Юрий чугаалаар болду.

Планны кайы-даа талазы-биле ажыр күүседип турарының чамдык ажыктыг чылдагаанын бис дилээш туруп бээривиске, ол биске дойчуваз бол, чугаалап берди. Кинонуң чарлап нептередир талазын эки тургускан. Бо кежээ болур дээн кинону суурда кижи бүрүзү билген турар. «Удавас» деп ат-биле чоокку үеде болур киноларны база чоңга сагындырып бээр.

Эрткен чылын көдээ ажыл-агый фильмнериниң аңаа болган фестивалын көрээли. Ол темага беш кино көргүскен, чоннуң сонуургалы улуг болган. Чүге? Агроном М. Коваленко, зоотехник М. Чистобаев фестивальды холбаштыр чоңга лекциялар хевирлиг тайылбырлар кылып турган. Ынчап кээрге, чоннуң кинога сонуургалы улгадып турбайн канчаар. Ооң-биле кады сеанс үзер, кино үндүрүлгезин ара сокадыр таварылгалар чок. «Чадаанага чамдыкта болу бээри ышкаш, чок киноларны чарлай бээр чүүлдер база чок тур» деп кады чораан эжим дора гырип сагындыра-дыр.

Кинобудкага кире бердивис. Ында черле эмне-сексели аажок. Механизмнер ылавылаадыг ажылдап турар. Хүн бүрүзүнүң техниктиг көрүүшкүнүн—0,1-ни, ай бүрүзүнүүм—0,2-ни үзүктел чокка кылып турар. Довурактан аштаар, чүлгүүр, үс-биле чаар. Кылыр чүве-ле хөй.

— Чамдык черлерге чорууурга, өрттен камгалал багай дээш, кино үндүрерин хоруглаан таварылгалар турар, силерде ындыг «аарыг» кандыгыл?— деп баштактанып айтырдывыс.

— Ол талазы-биле «төөл» база турган чүве—деп кижививс харыылады.—Кинобудка турар черивистиң ханазы кудулап баткаш, аппаратты мырыңай базып келген. Ону көдээ Совет эргелээр турда, шуут албадал-биле кыдыртып алган бис. Ажылды бүдүрүп алыксаанда шуугаан-даа болу бээр болгулаар. ындалзажок чоннуң херээ болганда, чүү турбас дээр. Мону дыңнааш, «изиг-ле хөделип тургаш, ону кылдыртып алган эш-тир бо» кылдыр бодап кагдым.

— Колхозтуң суурундан ырак черлерде турар хову ажылдакчылары, мал ажаакчылары, өскелер-даа бар болгай, олар кино көөр талазы-биле кандыгыл, моонар?—деп айтырыг салдынган.

— Оларны кайын уттур бис, чайын, күзүн хөделип-ле үнерге эки—деп Юрий ынча дидир.

«Олутта олча чок, чыдында чыргал чок» дээр болгай чон. Дужут ажаап алыышкыны ышкаш өйлерде киномеханиквис олут чок апаар дижир болду. Фермаларга, хову бригадаларынга чайын чеди хонук иштинде 2—3 катап баргылаар. А эрткен чылын ажаап алыышкын үезинде харын 3—4 улаа ховуларже үнүп, хөй киноларны көргүскен.

— Сеткилге кирип ажылдап алырга, сагышка амыр болдур ийин — деп Юрий чугаалаар. Ол-даа чөп «Ажылдап-ажылдап чемненирге, амданы улам чаагай болур» деп чоннуң чугаалажыры аңаа чүве эвес болдур ийин.

Комсомолчу Юрий Иванов болунун кызымаккайы-биле киномеханик болган. Ол талазы-биле тускай курстаа дооспаан. Баштай киномеханиктиң дузалакчызы болуп ажылдап тургаш, ажыл кырынга-ла ол өөренип чедип алган.

— Ам киномеханиктиң бирги чергезинге чедип алыр күзелдиг мен, ооң шылгалдазын келир кыжын ылавыла дужаар мен—деп Юрий бүзүреңдиг чугаалаар. Ындыг болбайн канчаар, эртинени черден казар, эртемнерни номдан тывар дижир, өөренмес болза хоржок. Билиг хөй болган тулум-на чоңга бараан болуру улам үре-түңнелдиг болур.

Хүн бүрүде ажылын демдеглеп ап турар журналын Юрий уштул эккелген, ону ажып көре бердивис. Ооң арыннарының аразындан бир шынзылга бижик тывылган. Ында «Эң дээре кинобудка» деп бижип каан. Ону тодаргайлап кээривиске, Россия Федерациязының Культура министерствозунуң грамота-бижии болду. «РСФСР-де эң дээре кинобудка!» Дыңзыг-ла дыңналыр-дыр. Орта ооң ажылдакчызы кижи чоргаарланып болур. Ол дээрге ажылчы кижиниң шылгараңгай күш-ажылының түңнели-дир.

Бо бүгүнүң соонда, Туранда хүндүлел самбыразының чанынга турувуста бисти Хадың сууржеге барык албадал-биле эдерти берген өшке «улуу-биле четирдивис, чоруувус эки үре-түңнелдиг болду» деп бодап, четиргенивисти илередип турдувус.

Байырлажып чоруп турувуста, Юрий Ивановтуң дараазында чугаазын ам-даа утпаан мен:

— Ажылымга кончуг өөрүүр мен, чүге дээрге бо чүүлдерни кижилерге кылып турар мен, а кижи—бисте эң үнелиг чүүл ол болгай. Оларның херээ дээш ажылдап чорууурга, оон үнелиг чүве чок.

С. САЛЧАК.

Москва область. Көдээ ажыл-агый механизастаарының Бүгү-эвилел эртем-шинчилел институду Кунцев районнуң «Партияның XX съездизи» аттыг колхозка чер кырынга силос салырының чаа аргазын дуржулга кылып эрттиргеннер.

Бир калбактың кырынга-ла кукурузаның 50 тонна ногаан массазын салып каан тускай пластмасстан кылган плёнкаларны эрткен күзүн-не дескилеп каан тарылга шөлүнге чадып каан. Шакла ындыг пластмасстан кылган плёнкалар-биле кырындан шып каан. Тускай кылып каан үттен агаар насозу-биле плёнкаларның адаандан агаарны үндүр сордуруп турган. Кандыг-даа тырыышкын чокка иштинде агаар чок кылдыр үндүр сордуруп каапканының түңнелинде силос дыка эки тырыттына берген. Шак ындыг силос шыгжаар черниң өртээ 200 рубльден ашпас болган.

Чер кырынга силос салырының турган аргаларын бодаарга, чаа арга силосту бичии-даа чидирбес болгаш дыка эки шынарлыг мал чеми алдынар.

«Партияның XX съездизи» аттыг колхозтуң ажыл-ишчилери бо чылын чаа арга-биле муң тонна чыгам силос салырлар.

Чурукта: «Партияның XX съездизи» аттыг колхозтуң ферма эргелекчизи М. И. Бочкова болгаш көдээ ажыл-агый механизастаарының Бүгү-эвилел эртем-шинчилел институдунуң инженери И. Т. Фомин олар чаа арга-биле шыгжап алган силосту малга бээр мурнунда көрүп турары.

Фото **О. Кузьминнии.** СЭТА-ның фотохрониказы.

Автомашиналарның ажыглалын экижидер

Бистиң областың колхозтарының автомашиналары сөөлгү чылдарда дыка көвүдээн. Чижээ, Улуг-Хемде «Чодураа» колхозка беш чылдар бурунгаар чүгле 3 автомашиналар бар турган, а ам артельдиң ажыглалында 10 ажыг автомашиналар бар. Оларның эдилелин болгаш ажыглалын экижидеринче кичээнгейни колхоз баштаар чери сөөлгү үеде күштелдирген.

Эрткен чылын бәрык сандан үндүр үрелген турган «ЗИС—355» болгаш «ГАЗ—51» маркалыг автомашиналарны бүрүн септээш, ам ажыглалда киирген. Мынчангаш бо хүннерде артельдиң 9 автомашиналары бүрүн ажылдап, 2 машиназы удавас ажылдап эгелээр деп турар. Колхозтуң чолаачылары эштер Бенден, Шойдун, Уйнук-оол, Шивит олар автомашиналарын камналгалыг болгаш бедик бүдүрүкчүлүг ажыглап турар.

К. ШАКТАР-ООЛ.

* * *

Өвүр районнуң «Торгалыг» колхозтуң автомашиналары ам 13 чедип турар. Ындыг турбуже, ол хире хөй машиналарны бедик бүдүрүкчүлүг ажыглавайн, үрегдеп турары хомуданчыг. Артельдиң ийи чиик машиназының бирээзи бүгү кыштың дургузунда ажылдаваан, «ГАЗ—51» маркалыг чаа машиназы шуут үрелген, ооң кезектерин таварышкан чолаачылар ушта ээрип ап турар.

Автомашиналарны шак ынчаар багай ажыглап турарының кол чылдагааны чүдел дизе, техниканы чөп ажыглаарынче артель баштаар чериниң сагыш салбайн келгенинде. Автомашиналарның ажыглалын экижидер дугайында айтырыг колхоз баштаар чериниң кичээнгейиниң төвүнге турар ужурлуг.

С. ТАНОВ.

* * *

Кызыл-Мажалыктың автотранспорт конторазы чолаачыларның ажылынга контрольду кошкак тургускан түңнелинде чамдык чолаачылар автомашинаны башкарарының чурумун каржызы-биле үреп, күрүнеге биче эвес когаралды чедирип турар. Бир катап ол АТК-ның автомашиназы Бай-Тайганың Шуйда көвүрүгден аңдарылгаш, өрттенип калган, а бир машиназы Тээли суурга сиген сөөртүп келгеш, өрттенген болуп турар.

Чолаачыларның ажылын хайгаарап көөр, оларның ортузунга ажылды чорудар хүлээлгелиг Бай-Тайга болгаш Барыын-Хемчик райкүүскомнарның шагдаа салбырларының четпес ажылдап турарын демдеглээр херек.

С. МОҢГУШ.

* * *

Сүт-Хөл районда улуг колхозтарның бирээзи болур «Бора-Тайга» көдээ ажыл-агый артелиниң автомашиналарының гаражы амга чедир чок. Ооң түңнелинде колхозтуң автомашиналары кыжын-даа, чайын-даа чолаачыларның бажыңнарының чанында тургулаар. Ол чорук автомашиналарның үрелиринге, оларның чугула херекселдериниң чидеринге чедирип турар.

Автомашиналарны бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаар, оларның эдилелин экижидер төлээде, гараж тудар дугайында айтырыгны шиитпирлээр херек.

А. ОНДАР.

Башкы агитатор

Улуг-Хем районнуң Жданов аттыг колхозунуң № 1 төп сүт-бараан фермазының ажылдакчыларының ортузунга агитас-массалыг ажылды чорудары-биле Ийи-Талдың чеди чыл школазының башкызы Оюн Ак-кысты партия организациязы балылаан. Партийжи даалганы ол улуг күзелдии-биле хүлээп алгаш, ону күүседир дээш кызымаккай ажылдап, ферманың ажылдакчыларынга Коммунистиг партияның, Совет чазактың доктаал шиитпирлериниң, областың болгаш районнуң мурнакчы сүт-бараан фермаларының, сураглыг саанчыларының дуржулгазының дугайында беседаларны, солун номчулгаларын кылып берип турар. Сөөлгү үеде СЭКП-ниң XXI съездизиниң материалдарын, колхозтуң чеди чыл планының дугайында беседаларны чорудуп, чеди чылдың бирги чылы—1959 чылда сүт саалдазының планын күүседир дээш саанчыларның аразында социалистиг чарышты организастап турар. Ооң түңнелинде ферманың саанчылары бо чылын бир инектен ортумаа-биле 1200 кг сүттү саап алыр деп социалистиг хүлээлгени алганнар. Ынчаарга мурнакчы саанчылар Кыргыс Соскармаа, Моңгуш Мандалбаа, Ондар Барынмаа олар бир инектен 1300—1300 кг сүттү саап алырын хүлээнгеннер. Ферманың саанчылары хүлээлгезин күүседир дээш найыралдыг болгаш идепкейлиг ажылдап тургаш, бо чылдың бирги кварталында сүт саалдазының планын ажыр күүсеткен болгаш ооң соонда агитаторнуң сүмези-биле коммунистиг күш-ажылдың фермазы деп бедик хүндүлүг атты чедип алыр дээш чаңгыс эп-сеткилдиг ажылдап кирипкеннер.

Агитатор Оюн Ак-кыс чүгле аастың агитациязы-биле кызыгаарланмайн, харын ол фермада агитхуудусту база бижип үндүрүп турар. Ол агитхуудуска мурнакчыларның дуржулгазын бижиири-биле кады кошкак ажылдап турарларның четпес ажылын илередип, харын-даа оларның дугайында шоодуглуг чуруктарны база чуруп үндүрүп турар. Ынчангаш агитхуудустуң материалдары дээштиг болуп турар.

Оон аңгыда агитатор ферманың ажылдакчыларының ортузунда СЭКП обкомунуң V пленумунуң доктаалын күүседир талазы-биле ажылдарны чорудуп, колхозчу араттарның амыдырал-чуртталгазын экижидер, культуразын бедидер талазы-биле оларга практиктиг дузаны көргүзүп турар. Ооң түңнелинде ол ферманың девискээри болгаш ооң ажылдакчыларының бажың балгаттары арыгшевер болуп турар.

Ферманың учётчиги Кыргыс Чорбааның чугаалааны: «бистиң агитаторувус Оюн Ак-кыс ёзулуг-ла активчи агитатор, масса-политиктиг ажылга дааңгаш, социалистиг хүлээлгевисти күүседип болур бис»—дээн.

В. САНАА.

„Коммунал тудуг“ трезинде

Кызыл хоорайда «Коммунал тудуг» трезиниң ажылчыннары СЭКП-ниң XXI съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга боттандырбышаан, бо чылдың баштайгы кварталында болгаш апрельде боттарының планын чедишкинниг күүсеткеннер. Ылаңгыя тресте эш Салчакка баштаткан дашчылар бригадазының кежигүннери тудуг ажылдарының планын ажыр күүсетпишаан, тудугнуң шынарын бедидип, чарыгдалдарын чиигедип турар.

Тудугга техниктиг ажылдакчы эш Г. Павлова тудугжуларга бодунуң практиктиг сүмезин берип, оларның ажылын мергежилдиг башкарып турар.

В. САГАН-ООЛ.

Хойжуларже сагыш салыр

Эрзин районнуң «Мөрен» колхозунуң хойжулары малдың чаш төлүн менди доруктурарынче улуг кичээнгейни салып турар. Хойжу эш Сувак 295 төрээн хоюнуң 305 хураганын, эш Каас—231 хойдан 300 хураганны, Чакчың—307 хойнуң 317 хураганын хорамча чокка алганнар. Ындыг хойжулар өске-даа коданнарда хөй.

Моон-биле чергелештир хой ажылында, ылаңгыя хойжуларның амыдыралы-биле холбашкан чамдык четпестерни демдеглевейн эрттирип болбас. Ол черде хой кажаалары чогуур негелдезинге чедир эки кылдынмаан. Оларның аастары кончуг чавыс. Хойлар олап сыңмарлажып үнүп, кирип, дүгүн үргүлчү чулдундуруп каап турары хөй. Кажааларның аксын чүге алгыдыр кылбайн турар чүве ийик, кижи кайгаар. Кыштагларда чулдунуп дүшкен дүк-ле хөй. Ону чыырынче кым-даа сагыш салбаан.

Хураганнарны, анайларны кийгер муңгаш чылыг кажаалар чазагларда чок. Кажааларның ыяжы чоокка чедир дужурттүнмээн. Хойжуларның кыштагларда чурттаалга бажыңнары чок. Эрткен чылын туттунган, малчыннарга бээр дээн бажыңнар ажыглалга кирбээн. Чүге дизе, ол бажыңнарның чүгле дөрт ханаларындан өске чүзү-даа белен эвес: соңгалары, хаалгалары, шалалары кылдынмаан, ханаларда чиңгис салдынмаан, шаараш хевээр. Шала туттунган чурттаалга бажыңнарын бо чылын четче кылдырары чугула.

Ырак одарларда малчыннарга эмчи дузаламчызы улуг күзенчиг болуп турар. Эмчилер малчыннарга үргүлчү барып турарын организастаар херек. Хойжуларның чагыткан солуннары, сеткүүлдери чогуур үезинде барбастаан. Чижээ, эштер Балдаң, Дегелдей, Каас болгаш оон-даа өскелер февраль 13-тен бээр солуннарын албаан.

Колхоз суурундан тура 100 километр ырак одарларда хойжулар чугула хереглел бараaннарын кончуг хереглеп турар. Олар ырак черде мал ажаап турар болганда, садыгга үргүлчү чедип шыдавайн турар деп чүве билдингир. «Мөрен», «Кызыл сылдыс», «Чаа орук» колхозтарның хойжуларын хандырар тускай садыг организастаттынган. Ындыг-даа болза, ол садыг (эргелекчизи эш Комбу) хойжуларның чугула хереглеп турар бараaннарын эккелдирбейн турар. Эң-не херектиг бараaннар үр үзүктелир таварылгалар бар. Бараaннарны ыракта малчыннарга аппарып садыглаарын эки организастаар херек.

А. ТОРУГ-ООЛ.

Варшава керээзиниң киржикчилери чурттарының болгаш КУР-нуң даштыкы херектер министрлериниң чөвүлел хуралы

ВАРШАВА. (СЭТА). Апрель 27-де манаа мындыг дыңнадыгны чарлаан: Варшава керээзиниң киржикчилери чурттарының болгаш Кыдат Улус Республиканың даштыкы херектер министрлериниң чөвүлел хуралы Варшавада Министрлер Чөвүлелиниң бажыңында 1959 чылдың апрель 27-де эгелээн. Чөвүлел хуралда киржип турарлар болза: Албанияның Улус Республиказындан—даштыкы херектер министри Б. Штюла; Болгарияның Улус Республиказындан—даштыкы херектер министриниң бирги оралакчызы Б. Петер; Герман Демократтыг Республикадан—Министрлер Чөвүлелиниң даргазының оралакчызы болгаш даштыкы херектер министри Л. Больц; Кыдат Улус Республикадан—даштыкы херектер министриниң оралакчызы Чжан Вэнь-тянь; Польша Улус Республикадан—даштыкы херектер министри А. Рапацкий; Румын Улус Республикадан—даштыкы херектер министри А. Буначу; Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелинден—даштыкы херектер министри А. А. Громыко; Чехословак Республикадан—даштыкы херектер министри В. Давид.

Германия-биле тайбың керээзиниң болгаш Барыын Берлинде эжелел ёзу-чурумун узуткаар дугайында айтырыгны кииригштир, Германияга хамаарыштыр Женевага ам болур чугаалажыышкыннар-биле холбаалыг айтырыгларны чөвүлел хурал көрүп турар.

◆

Болгарияның Коммунистиг партиязының I съездизиниң 40 чылы

СОФИЯ. (СЭТА). Болгарияның Коммунистиг партиязының I съездизи болган үеден бээр бо чылдың майда 40 чыл болур. Ол съезд «сырый эвилелдиг социалистерниң» революсчу марксисчи партиязын коммунистиг партия кылдыр чарлаан болгаш ооң III коммунистиг интернационалга каттыжарын чүгүлдүг деп көрген.

Моон-биле холбаштыр Болгарияның Коммунистиг партиязының ТК-зының Политбюрозу Болгарияның Коммунистиг партиязының I съездизиниң 40 чыл оюн бүгү чуртка калбаа-биле демдеглээр деп шиитпирни үндүрген.

Бо алдарлыг байырлал-биле холбаштыр БКП ТК-ның пропаганда болгаш агитация килдизиниң тезистерин «Работническо дело» солун апрель 27-де парлаан. Тезистерниң бөлүктерин: «БКП-ның I съездизиниң төөгүлүг ужур-дузазы», «БКП—Болгарияга социалистиг ниитилелди тургузар дээш ажылчы чоннарның демиселиниң организакчызы болгаш удуртукчузу», «БКП—делегейниң коммунистиг болгаш ажылчын шимчээшкининиң шынчы болгаш бердинген отряды» деп эгелер-биле парлаан.

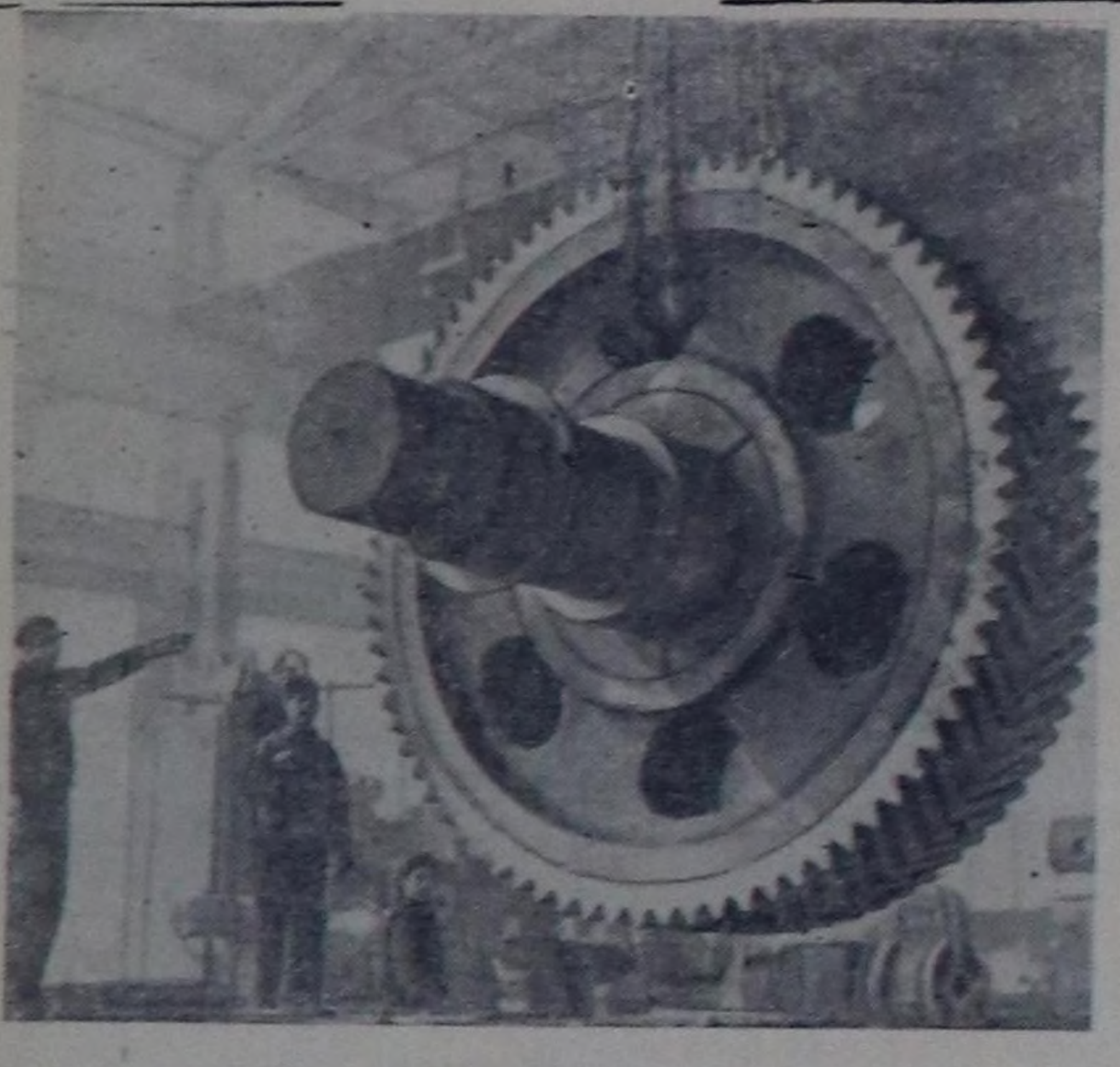

Кыдат Улус Республика. Шаньсу можунуң аар машина тудуунуң Тайюань заводунда калбак демир кылып үндүрер бирги чурт бүдүрүлгези тургустунган. Аңаа калбаа 1,2 метр 30 муңдан 50 муң чедир тонна калбак каң демирлерни бүдүрер.

Чурукта: прокат станында шестерняны тургузуп турары.

Фото **Чжоу Су-миннин.** Синьхуа агентилели.

Улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының сессиязында

ПЕКИН. (СЭТА). Синьхуа агентилелиниң дамчытканы болза: Кыдаттың Коммунистиг партиязының апрельдиң эгезинде болган пленумунга күрүне удуртукчулары албан-дужаалдарга кандидатуралар депшидер дугайында айтырыгның талазы-биле шиитпирни чугаалажып, хүлээп алганы билдингир болгай. Оон соонда Мао-Цзэ-дун дарга Күрүнениң дээди чөвүлел хуралының хуралын чыылдырган, улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының ийиги чыыжының бирги сессиязынга күрүне удуртукчуларының соңгулдаларынга кандидатуралар депшидер дугайында айтырыгны аңаа чугаалашкан. Күрүнениң хуралга олурушкан 106 ажылдакчылары, Улустуң политиктиг консультативтиг чөвүлелиниң Бүгү-кыдат комитединиң удуртукчулары, Кыдаттың Коммунистиг партиязының, демократтыг партияларның болгаш улустуң организацияларының удуртукчулары кандидатураларының тургустунган даңзызын Улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының президиумунуң болгаш депутаттар бөлүктериниң удуртукчуларының кады кылган хуралынга көөр кылдыр киирер деп бир эп-сеткилдиг шиитпирлээн.

Дараазындагы хуусаада бодунуң кандидатуразын депшитпес дугайында эш Мао Цзэ-дунуң саналы-биле чөпшээрежир дугайында ККП ТК-ның алдыгы пленумунуң шиитпиринде ол саналды чүүлдүг деп чугаалап турар.

Күрүнениң даргазы албан-дужаалды эдилевейн турган, эш Мао Цзэ-дун партияның ТК-зының даргазының ажылынче шуут бүрүнү-биле шилчип болур. Ол болза партияның болгаш күрүнениң угланыышкыны-биле, политиказы-биле болгаш шугуму-биле холбаалыг айтырыгларны шиитпирлээринче бодунуң күштерин улам-на мөөңнээр арганы аңаа бээр, а ол ышкаш марксисчи-ленинчи теорияның талазынга ажылдаарда хөй үе-шакты аңаа хостап алыр арганы бээр, ынчаарга ол чорук күрүне херектеринге удуртур рольду моон соңгаар-даа боттандырарда аңаа шаптыктавас. Бо дээрге бүгү партияга болгаш бистиң чуртувустуң бүгү улузунга улам улуг ажык-дузаны бээр.

• • •

ПЕКИН. (СЭТА). Бадылаашкын доозулган соонда, Кыдат Улус Республиканың даргазынга депутат Лю Шао-ци, а Кыдат Улус Республиканың даргазының оралакчыларынга—депутаттар Сун Цин-лин болгаш Дун Би-у соңгуттурган деп чарлаан.

КУР-нуң даргазы Лю Шао-ци КУР-нуң Күрүне чөвүлелиниң премьери албан-дужаалга депутат Чжоу Энь-лайның кандидатуразын саналдаан.

КУР-нуң Улустуң дээди судунуң даргазы албан-дужаалга депутат Со Цзюэ-цзайның кандидатуразын, КУР-нуң Улустуң дээди прокуратуразының чиңгине прокуроруу албан-дужаалга депутат Чжан Дин чэнниң кандидатуразын саналдаан.

• • •

ПЕКИН. (СЭТА). Синьхуа агентилелиниң дыңнатканын ёзугаар алырга, улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының ийиги чыыжының доктаамал комитединиң даргазы албан-дужаалга депутат Чжу Дэниң кандидатуразын депшидер дугайын улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының апрель 27-деги хүндүскү пленарлыг хуралынга чарлаан.

Улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының ийиги чыыжының доктаамал комитединиң даргазының оралакчылары албан-дужаалга дараазындагы 16 кандидатураларны: депутаттар Линь Бо-цюй, Ли Цзи-шэнь, Ло Жун-хуань, Шэнь Цзюнь-жу, Го Мо-жо, Хуан Янь-пэй, Пын Чжэнь, Ли Вэй-хань, Чэнь Шу-тун, Далай-Лама Дыньцзэн-дяцо, Сайфудин, Чэн Цзянь Панчен-Эртне Чугиганцан, Хэ Сян-нин, Лю Бочэн болгаш Линь Фэн оларны хары угда депшиткен.

Депутат Пын Чжэньниң кандидатуразын улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының ийиги чыыжының доктаамал комитединиң чиңгине секретары албан-дужаалга депшиткен.

* * *

ПЕКИН. (СЭТА). Улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының сессиязы апрель 27-де хүннүң ийиги чартыында Улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының доктаамал комитединиң даргазынга депутат Чжу Дэни соңгаан деп Синьхуа агентилели дамчыткан.

КУР-нуң Конституциязын ёзугаар улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының доктаамал комитеди күрүне эрге-чагыргазының дээди органы ол болур, ооң бүрүн эргелериниң хуусаазы 4 чыл болур.

Ак бажыңның медеглели

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Президент Эйзенхауэрниң болгаш күрүне секретары Гертерниң чөвүлел хуралы апрель 27-де Ак бажыңга болган, ядролуг чепсектиң шенелделерин 50 км чедир бедикке соксадыр дугайты АКШ-тың президентизиниң апрель 13-теги саналынга ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущевтуң харыы чагаазын ол чөвүлел хуралга чугаалажып көрген.

Чөвүлел хуралдың соонда Ак бажыңның парлалга айтырыгларының талазы-биле секретары Хэгерти дээрзи Эйзенхауэрниң болгаш Гертерниң өмүнээзинден медеглел номчаан, Н. С. Хрущевтуң харыызынга АКШ-тың президентизи болгаш күрүне секретары «элдепсинип кайгай берген» деп ол медеглелде чугаалап турар, оларның ынчап барганының чылдагааны чүл дээрге, президент Эйзенхауэрниң саналдарын хүлээп алыр болза, херек кырында шенелделер черниң адаанга болгаш ырак бедиктерге үргүлчүлээн туруп болур болганда, делегейниң хөй-ниитизин харын аймааралга киирип болур ийик дээрзин харыы чагаада онзалап демдеглээни билдингир болгай.

АКШ-тың чазаа «ядролуг чепсектиң шенелделерин бүрүн соксадырын күзеп турар» дээр аянныг бадыткал Ак бажыңның медеглелинде база кирип турар. Оон-биле кады бо чугула айтырыгның талазы-биле мынчага чедир дугуржулга чедип алдынмааның харыысалгазын Каттышкан Штаттар бодундан дүжүрер дээр оралдажыышкын база кылдынып турар.

◆

Францияның сенадынга соңгулдаларның түңнелдери

ПАРИЖ. (СЭТА). Иштики херектер министерствозунуң сан медээлерин ёзугаар алырга, сенатка соңгулдаларның түңнелинде чаа сенатка олуттар мынчалдыр хуваарган: Коммунистиг партия—14 (эрткен составка 16 турган), янзы-бүрү чөөн үзелдиг бөлүглежиишкиннер—1 (мурнунда төлээлеттирбейн турган), социалистиг партия—45 (эрткен составка 53 турган), радикалдар партиязы—51 (47), ЮНР партия («чаа республиканы камгалаарының эвилели»)—27 (29), клерикалдыг партия МРП («улустуң республиканчы шимчээшкини») — 29 (21), «хамаарышпас республиканчыларның барыын үзелдиг партиязы»—85(80).

Республиканың моон мурнунда-даа чөвүлелинге ышкаш, чаа сенатта барыын үзелдиг партияларга болгаш бөлүглежиишкиннерге тергиидекчи роль онаажып турар, ол чорук антидемократтыг соңгулда системазы-биле тодаргайлаттынып турар.

◆

Испан чонга кыйгырыг.

ПАРИЖ. (СЭТА). Испанияның Коммунистиг партиязының удуртур чери испан ажылчы чоннарга кыйгырыг үндүргенин «Юманите» солун дыңнаткан.

Миллион-миллион испан хамаатыларның аар-берге байдалын кыйгырыгда айтып, национал эптежилгениң болгаш чуртту демократтыг оруктап хөгжүдерниң политиказын чорудар дугайында негелдени илергейлээн. Бүгү-ниитиниң 24 шактыг тайбың ажыл соксадыышкынын чорударынче бүгү испаннарны кыйгырар деп шиитпирни Испанияның Коммунистиг партиязы болгаш антифранкочу өске-даа политиктиг организациялар үндүрген.

Кызылдың парыгында

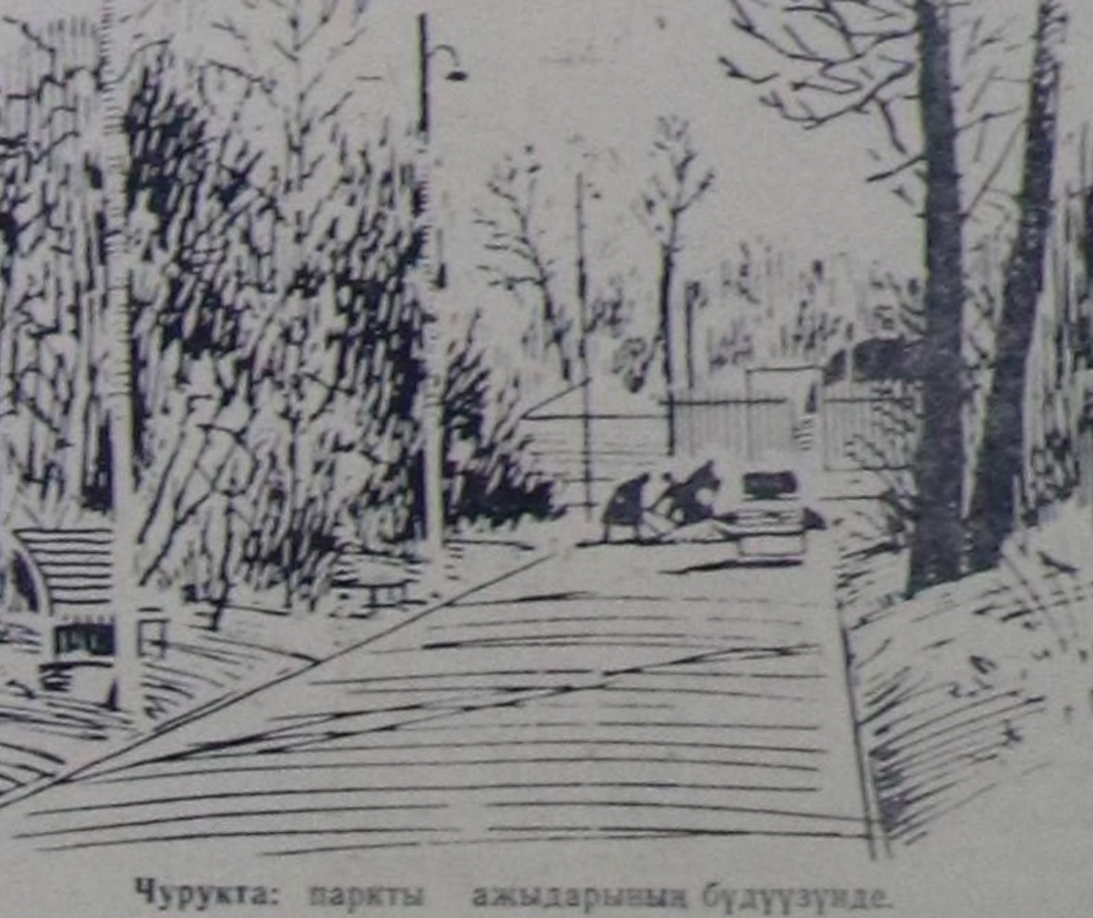

Чурукта: паркты ажыдарының бүдүүзүнде.

Чоннуң культурлуг дыштанылгазын улам калбартып, бедик деңнелге чедирген турар талазы-биле партияның болгаш чазактың салып турары сорулгаларынга дүүштүр Кызылдың Гастелло аттыг парыгының коллективи чеди чылдың баштайгы чылындан эгелеп боттуг хемчеглерни ам чорударынче кол кичээнгейни угландырган. Сезонга уткуштур белеткел ажылынче коллектив апрельдиң баштайгы хүннеринде-ле кирип, чамдык ажылдарны бүдүрүп алган.

Ылаңгыя эрткен чылдарда парктың чүгле кирер аксының чоокка-вызы асфальтылыг турган болза, ам оруктуң 3500 дөрбелчин метр хире хемчээлдиг шөлү асфальт-биле шыптынган. Тодаргайлаарга парктың кирер эжиинде асфальтыга улаштыр ногаан театрга болгаш танцы шөлүнге чедир дөрбектелчек хевирлиг асфальтылыг калбак оруктап хары угда он-даа кижи калбартыр базып болур. Орукту асфальтылап турда ажыл дыка шалыр кылдынып, хүнде 300 метр бурунгаар чоруп, бүдүрүмчелиг ажылдап турган.

Ынчаар кылган оруктарның кыдыын дургаар өң-баазын муң-муң чечектерни тарып олурткан турар. Ылаңгыя ногаан театр биле чайгы ресторан аразында шөлчүгешке хевис өңнүг чечек тарып сайзырадыры планда көрдүнген.

Эрткен чылдарда турган уруглар ойнаар чүүлдерни септеп кылгаш аңаа немештир 40 олуттуг агаар каруселин болгаш «Ужугуп турар кижи» деп самолет хевирлиг каруселди кылып тургускан.

Паркка хүндүлел самбыразын, буфеттерни, киосктерни, көргүзүг самбыраларын өң-баазын булуктар-биле чаартып дозулаан. Ол ышкаш бо каш чылда паркта база бир чаа чүве уругларга бараалгаткан ойнаарактар садыглаар киоскиниң ажыттынып турары болур.

Лектория болгаш ногаан театр-биле аргыжар оруктуң кыдыында беш көзенектиг самбыраны тургузуп, ооң көзенектеринде ленинчи комсомолдуң 5 орденнерин чурум чыскаал аайы-биле чуруп, түс бүрүзүнде ук орденни кажан, канчангаш алганын тайылбырлап бижээн. Ногаан театрның эжиин алгыдып кылган.

Чеди чыл планы-биле Бүгү-эвилелге болгаш областа чедип алдынар чүүлдерден алган көскү агитацияның диаграммалары болгаш Эвилелдешкен 15 республикаларның сүлде демдектерин чуруп аскан. Бо бүгү алдынган хемчеглер паркка бир янзы овур-хевирни берип турары-биле чергелештир чоннуң культурлуг дыштанылгазының херээнге улуг рольдуг болуру чугаажок.

С. ТАС-ООЛ.

◆

Байырлал хүннеринде паркка болур чүүлдер

Садтың баг кагар шөлүнге бирде 2 шактан, ийиде 10 шактан, үштүң хүнүнде 10 шактан эгелеп бүдүрүлге, албан организация черлериниң командаларының маргылдаазы болур. Хол бөмбүгүнүң талазы-биле өөредилге черлериниң командаларының маргылдаазы ол-ла хүннерде болгаш ол-ла шактарда эгелээр. Май 1-де 2 шакта пединститут-биле типографияның оолдар командазы, пединститут биле көдээ ажыл-агый техникумунуң уруглар командалары баскетбол ойнаар шөлге маргылдажыр. Ол-ла шөлге май 2-де 10 шакта школаларның баскетбол командалары ойнаар. Бут бөмбүүнүң талазы-биле май 1-де АТК биле типография, май 2-де—көдээ ажыл-агый техникуму биле пединститут, май 3-те спорттуң «Динамо», «Труд» эки тура ниитилелдериниң аныяк оолдар командалары ойнаар. Маргылдаалар хүннүң-не 4 шакта парктың стадионунга эгелээр. Национал хүреш май 1-де 1 шакта стадионга болур. Май 2-де 12 шакта мотоциклдиг кижилерниң хөй янзы хевирлиг маннадыышкыны болур.

Чайгы спорт сезонунуң ажыттынганынга тураскаадакан чиик атлетика талазы-биле маргылдаалар май 3-те 10 шакта эгелээр. Аңаа эр, херээжен спортчулар черниң узун-бедиин халыыр, чадаг чарыш болур, ядро октаар. Май 1-де 2 шакта баскетбол талазы-биле эң мерген снайперниң ады дээш хоорай конкурузу болур.

Майның 1—2—3 хүннеринде паркче кирери халас. Танцы шөлүнге үрер хөгжүм ойнаар. Ногаан театрга 1-ниң хүнүнде 2 шактан эгелээш 5 шакка чедир № 7, 2 ортумак школаларның, область эмнелгезиниң, пединституттуң концерттери болур. Май 2-де 12 шактан 4 шак чедир автотранспорт контораларының, педучилищениң, медучилищениң уран-чүүл коллективтери аңаа концерт көргүзер. 3-те 12 шактан 4 шак чедир совпартшколаның, аэропорттуң, № 1—3 школаларның, сеңтелге, хлеб заводтарының коллективтери сценага ойнаар.

Байырлал хүннеринде кежээниң-не садка кинолар үндүрер. Ногаан театрның чоогунга музейниң архитектуралыг кылдыныгларының болгаш чуруктарының көжүп чоруур делгелгези ажылдаар.

35—37

Редакторнуң хүлээлгезин күүседип турар **М. Н. ЛЮНДУП.**

Вьетнамның Демократтыг Республиказында

РЕВОЛЮЦИЯ МУЗЕЙИ

Чоокта чаа Вьетнамның Демократтыг Республиказының найысылалы—Ханойга Революция музейи ажыттынган. Ону Индий Кыдаттың Коммунистиг партиязының тургустунган оюнуң хүнүнде ажыткан.

Музейниң 30 залдарында делгеттинген үнелиг документилер болгаш экспонаттар Вьетнам Революцияның эртип келген маадырлыг оруун көрүкчүлерниң мурнунга илередип турар. Бирги болгаш ийиги залдар даштыкы эжелекчилерге удур бистиң бурунгуларывыстың чорудуп келген демиселиниң төөгүзүнүң дугайын, француз колонизаторларга удур шимчээшкинниң дугайын чугаалап турар. Мында мурнакчы интеллигенцияның төлээлекчилери Фан Дин Фунг, Фан Бой Тяу, Фан Тю Трин болгаш Хоанг Хоа Там оларның бүгү-ле маадырлыг чоруктарын удаа-дараалаштыр тайылбырлаан. Вьетнамның Ажылчы чон партиязының төөгүзүн үшкү залда көргүскен. Баштыңчылар Нгуен Ай Куок, Тран Фу, Нго за Ты, Хо Туонг Моу, Ло Хунг Тон оларның чуруктарын, Ханойга партияның төвүнүң болгаш пропаганда килдизиниң ажылдап турганы бирги бажыңның ында көрүп болур. Партияның тургустунганының соонда баштайгы хүннерде ажыглап турган бижик парлаар дадарык станоктарны, бижик машиназыгаштарын, баштайгы солуннарны, эрги документилерни делгээн. Соңгу болгаш Мурнуу чүктерниң янзы-бүрү революстуг шимчээшкиннериниң туктары музейде хүндүлелдиг черни ээлеп турар, ол шимчээшкиннерни 1930 чылдан 1945 чылга чедир үеде Индий-Кыдаттың Коммунистиг партиязы удуртуп турган. 1930 чылда Индий-Кыдаттың Коммунистиг партиязының айыткан программазы, 1935 чылда Ма-Фаога (Кыдат) болуп эрткен ол партияның съездизиниң Декларациязы, чажыт ажыл-чорудулганың үезинде тарадып турган болгаш улустуң тураскаал болдуруп камгалап алганы хөй санныг хуудустар, брошюралар болгаш документилер көрүкчүлерниң кичээнгейин хандыдып турар.

Көрүкчүлер залдан залче кирип, ында делгээн чүүлдерни көргеш, боттарының киленнээшкинин илергейлеп турар. Көрүкчүлер эриншаажылалдың херекселдерин болгаш хоругдаттырганнар турар лагерьлерниң байдалын көргеш, олар феодалдарның база помещиктерниң саттынықчы чоруун киленнеп үнер. Ынчалза-даа партияның үндезилекчизи, президент Хо Ши Минниң хууда эт-херекселдериниң делгелгези көрүкчүлерни чүүден-даа артык кайгадыр. Хо Ши Мин вьетнам кызыгаардан бөлүп алгаш чер болганга ап чорааны бөрбак довурак, Кыдатка турган үезинде аңаа шынчы бараан болукчу болгаш аргыглыг чыраа чемодан, Као-Банк районунда Бок Бонуң чоогунда куйга чурттап турганн бистиң президентиниң эдилеп турганы аъш-чем саваларыында делгеттинген. Мынчангаш вьетнам улустуң бедик хүндүлелдиг баштыңчызының амыдыралы кайы хире аар-берге чорааның көрүкчүлер тодаргайы-биле билип ап болур.

Демиселдиң аар-берге болгаш маадырлыг хүннери эрткен. Көрүкчүлер № 9 залга кире бээрге, көдүрлүүшкүннүң сагыш-сеткили кижилерни хаара тудуп кээр. ВДР-ниң бирги президентизиниң чугаалааны, хамаарышпас чоруктуң Декларациязының сөстериниң үжүктерин тускай материалга кезип кылгаш, аскан. Ханойга тура-халыышкын болган үеде Хуга болгаш Сайгонга чедиишкинниг тура-халыышкын база көдүрлүп үнген. Август революциязының тиилелгези вьетнам улустуң төөгүзүнге чаа алдарлыг арынны бижээн.

Удурланыышкынның дайынын көргүзеринге тускайлаан зал Мурнуу Вьетнам 12 чылдың мурнунда болган удурланыышкынның баштайгы хүннерин көргүзери-биле эгелээн. Удурланыышкынче президент Хо Ши Минниң кыйгырыы ам-даа дыңналып турар ышкаш кылдыр сагындырып, хөй-хөй когаралдарга таваржып турганн, вьетнам улустуң эртип келген үр үеде оруунуң дугайы аңаа тодаргай көстүп келир. Америк самолеттарның бомбалааның соонда бузулган хоорайларның болгаш суурларның чуруун удурланыышкынның баштайгы баазаларының чуруктары-биле кожа делгээн. Япон фашистерниң ол черге тургузуп кааны пушказын база делгээн. Бо бүгү болза агрессчилерге-колонизаторларга удур маргыш чок буруудаашкынның херечизи болур.

Партизан дайынын чырыткан делгелге вьетнам тараачыннарның чогаадыкчы күжүнүң болгаш патриотизминиң дугайын, дайзыннарны оларның мырыңай көөр хөөн чок чоруунуң дугайын чугаалап турар. Удурланыышкынның үезинде экономиканың болгаш культураның хөгжүлдезин көргүзүп турар документилер бистиң партияның ханы мерген политиказын демдеглеп турар.

Индий-Кыдаттың Коммунистиг партиязының салгакчызы, Вьетнамның Ажылчы чон партиязының тургустунганын өлээн хөй чуруктар болгаш документилер көргүзүп турар.

Чарышка тиилелге дээш президент Хо Ши Минниң, ВДР-ниң Улусчу Армиязының Дээди командылалының болгаш хөй-ниити организацияларының тулчуушкуннарга шылгараан кезектерге тыпсып турган шилчиир тукчугаштар болгаш туктар удурланыышкынның тиилелгеже аппар чыткан аңгы-аңгы үелериниң дугайын херечилеп турар. Дайзыннардан хунаап алган хөй санныг боо-чепсекти болгаш шериг техниказын музейде база делгээн.

Дьен Бьен Фунуң үезинде улуг тулчуушкуннуң дайынчы чорудулгаларын, маадырлар Бе Ван Дан, Фан Дин Зонг оларның маадырлыг чоруктарын болгаш француз шериглерни тююлунга чедир чылча шапканын сөөлгү залдарда көргүскен. Мында удурланыышкынга вьетнам улустуң бүгү бөлүктериниң маадырлыг киржилгезин илередип турар. Аграр реформазы дээш шимчээшкинниң дугайын, экономиканы чедиишкинниг катап тургусан дугайын, Вьетнамның соңгу чүгүнде социализм тургузуушкунунуң дугайын допчузу-биле чугаалап турар.

Музейни көрген вьетнам кижи бүрүзү Ажылчы чон партиязынга ханы бүзүрелдиин илергейлеп турар. Музейниң ажыттынганы бистиң улузувустуң амыдыралынга чугула политиктиг болуушкун болур. Музейни байырлал-биле ажыдып турда премьер-министр Фан Ван Донгтуң чугаалааны болза:

«Революция Музейиниң ажыттынганы—вьетнам улустуң улуг тиилелгези болур. Эрткен үениң маадырлыг чоруктарлыг бистер революстуг херекти дидими-биле үргүлчүлеп чорудуп турар бис, чурттуң Соңгу чүгүнге социализмни тургузар дээш, тайбың, чаңгыс аай, хамаарышпас, демократтыг болгаш чечектелген Вьетнамны тургузары болгаш ооң национал каттыжыышкыны дээш демисежип турар бис».

ТЫВАНЫҢ ХӨГЖҮМ-ШИИ ТЕАТРЫ

Май 2-де
В. Көк-оолдуң
„АХ, ЧАРАЖЫН-АА"
деп шиизи болур. Эгелээри кежээкиниң 8 шакта.

Май 3-те
К. Основьяненконуң
ДЕНЩИК ШЕЛМЕНКО
деп үш кежегелиг комедия болур. Хүндүскү көргүзүг 12 шакта, а кежээкизи 8 шакта эгелээр.

Май 3-те
ПАРКТЫҢ НОГААН ТЕАТРЫНГА
хөгжүм-шии театрының артистериниң
УЛУГ КОНЦЕРТИ
болур. Эгелээри кежээкиниң 7 шакта.

Дирекция.

ОБЛАСТЫҢ КИНОЭКРАННАРЫНДА

Ооржу-саскан

деп кинону көрүңер.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин, кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчызының, партийжи амыдырал килдизиниң 23-54, харысалгалыг секретарьның, культура болгаш амыдырал килдизиниң 37-13, көдээ ажыл-агый, иштики информация килдистериниң 21-47, пропаганда, үлетпүр болгаш транспорт килдистериниң 22-64, чагаа килдизиниң 21-27, бухгалтерияның 35-24, корректорларның 20-60.

ТС—00745. Чагыг № 1218. Культура эргелелиниң типографиязы.